

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Ringvirkninger av havfiskefisketurisme på Senja **Ripple effects of marine angling on Senja**

Sten Harald Norund Hansson

Kandidat nummer: 12

Reiselivsledelse

Avdeling for samfunnsfag/Institutt for økonomi og administrasjon/Reiselivsledelse
bachelorstudium

Helene Maristuen

14.05.2018

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

1. Forord

Denne oppgaven er skrevet i forbindelse med reiselivsstudiet ved Høgskolen på Vestlandet Campus Sogndal, våren 2018. Jeg har valgt å skrive denne oppgaven på egenhånd med alle de fordeler og utfordringer det medfører.

Reiseliv er et felt som har interessert meg siden jeg hadde min første sommerjobb på turistinformasjonen i Gryllefjord i en alder av 14. Jeg kommer fra en liten bygd på Senja hvor flesteparten av innbyggerne har sitt virke i fiskeindustrien. Denne tilfeldige kombinasjonen av interesse og bakgrunn var årsaken til at jeg valgte dette forskningsområdet.

Arbeidet med oppgaven har vært lærerikt og spennende og til tider frustrerende.

Jeg vil gjerne takke min fantastiske veileder Helene Maristuen for at hun har holdt ut med meg. All hjelp og veiledning har vært uvurderlig.

Jeg vil også takke Hilde Gunn Bjelde for at hun gang på gang har knust alle mine ideer, og tvunget meg til å «kill my babies» og starte på ny i en bedre retning.

En stor takk til Jørn Aarsland for hjelp og gode innspill når jeg ikke klarte å fange den røde tråden selv.

Lena Hansson fortjener det absolutt største takket, denne fantastiske damen har måttet høre på mine ideer og tanker rundt temaet i nesten ett år. Takk for at du har kastet ball med meg når alt stoppet opp.

Et stort takk til Torsken kommune og Berg kommune for all tilrettelegging og hjelp med å skaffe til veie intervjuobjekter og ikke minst til alle intervjuobjektene.

Jeg håper oppgaven min kan være med å bidra til økt fokus på denne formen for turisme.

God lesning!

2. Sammendrag

Naturbasert reiseliv er et stort satsningsområde for Innovasjon Norge og Visit Norway, en del av denne naturbaserte reiselivsatsningen er havfisketurisme. Havfisketurisme er en relativt ung nisje i Norge. Selv om Norge i århundrer har vært en yndet destinasjon for laksefiske, startet ikke utviklingen av havfisketurisme før på 90-tallet. Med utvikling og vekst kommer også utfordringer. Havfisketurismen har de senere årene vært et mye diskutert tema. Kvoter og beskatning av naturressurser har vært bakgrunnen for flere oppslag i media. Overskrifter som fiskesmugling og bygdedøden er ikke ukjent for lokalbefolkningen i Nord-Norge.

Formålet med denne forskningsoppgaven var å identifisere hvilke ringvirkninger havfisketurismen har i rurale områder. Gjennom å dele problemstillingen i tre, har jeg sett på miljø, samfunn og økonomi hver for seg.

Noen av ringvirkninger som ble identifisert var: utfordringer med avfallshåndtering, økt aktivitet, redusert tilgang på bolig, en reduksjon i kystfiskestammen, en økende festkultur, etablering av fiskecamper inne i boligfelt og tapte inntekter som resultat av ulovlig utførsel av fisk. Disse ringvirkningene blir identifisert under analyse og drøfting.

Etter hva man kan tolke ut fra funnene, er det betydelig større negative, enn positive ringvirkninger av havfisketurismen pr i dag.

2.1 Abstract

Nature based tourism is a focus area of significant importance to Innovation Norway and Visit Norway. Marine angling tourism is a part of this focus area. Marine angling tourism is a relatively young tourism niche in Norway. Even though Norway has been a favourite amongst salmon fishers for centuries, the development and evolution of marine angling did not catch on in Norway before the 90`s. With evolution and development there are always challenges. Marine angling tourism has been a greatly debated subject during the last few years. Quotas and taxation of natural resources have been the reason for multiple newspaper articles. Headlines such as fish smuggling and rural communities are dying, are not unknown by the population of Northern Norway.

The purpose of this research was to identify the ripple effects marine angling tourism has in rural areas. By dividing the issue into three sub issues I have been able to look at environment, society and economy, individually.

Some of the ripple effects that were identified were: waste disposal, increased activity, access to housing, a decline in the coastal fish stock, an increasing party culture, establishing of fish camps in residential areas and loss of income due to illegal export of fish. These were some of the ripple effects identified during the analysis and debate.

If one interprets these findings, one can see that the negative ripple effects, by far outweigh the positive effects of marine angling tourism as of today.

3. Innholdsfortegnelse

1. Forord	2
2. Sammendrag	3
2.1 Abstract	3
3. Innholdsfortegnelse	4
4 Innledning	8
4.1 Bakgrunn for problemstilling	8
4.1.1 Hvorfor havfisketurisme	8
4.2.1 Torsken kommune	10
4.2.2 Berg kommune	11
4.3 Problemstilling	11
4.4 Formål	11
4.5 Avgrensninger	12
5. Teoretisk litteratur	14
5.1 Samfunnsmessige ringvirkninger	14
5.2 Økonomiske ringvirkninger	15
5.3 Miljømessige ringvirkninger	16
5.4 Lover og regler	17
5.5 Elkingtons teori	18
6. Metode	20
6.1 Valg av metode	20
6.2 Intervjuobjekt og utvalgsprosessen	21
6.3 Intervju og intervjuguide	22
6.4 Reliabilitet og validitet	24
6.5 Forskerrollen	25
6.6 Etiske aspekter	26
6.6.1 Oversikt over intervjuobjekt	27

7 Analyse og Drøfting	28
7.1 Miljø	28
7.1.1 Lydforurensning.....	28
7.1.2 Forurensning.....	29
7.1.3 Kyststammen	30
7.1.4 Kvotesatser.....	31
7.1.5 Miljømessige utfordringer	32
7.1.6 Oppsummering av miljømessige ringvirkninger.....	33
7.2 Samfunn	34
7.2.1 Aktivitet avler aktivitet.....	34
7.2.2 Beliggenhet.....	35
7.2.3 Sikkerhet	36
7.2.4 Verktøykassen.....	37
7.2.5 Samfunn og reiseliv, en utvikling.....	38
7.2.6 Oppsummering av samfunnsmessige ringvirkninger.	40
7.3 Økonomi.....	41
7.3.1 Boligmarkedet.....	41
7.3.2 Penger i kassa	43
7.3.3 Fast jobb eller sesongarbeid	44
7.3.4 Økonomiske utfordringer	45
7.3.5 Oppsummering økonomiske ringvirkninger	46
8. Konklusjon	49
8.1 forslag til videre forskning	51
9 Litteraturliste	52
10 Vedlegg	55
Vedlegg 1, Intervjuguide	55
Vedlegg 2, Samtykkeskjema	58

Vedlegg 3, Statusrapport..... 60

4 Innledning

I dette kapittelet vil jeg gå igjennom bakgrunnen for valg av tema for forskningsoppgaven. Jeg vil presentere området forskningen ble gjennomført i. Jeg vil forklare valg av problemstilling, formålet med dette forskningsprosjektet samt avgrensninger jeg har tatt, for å kunne ferdigstille prosjektet innenfor de tidsrammer som har blitt satt.

4.1 Bakgrunn for problemstilling

4.1.1 Hvorfor havfisketurisme

Naturbasert reiseliv er et område som satses på av Visit Norge og innovasjon Norge(2012), dette er en av satsningsområdene som dekkes tungt i reiselivsplanen og i hviteboka for reisemålsutvikling. Norge med sin storslåtte og rurale natur er en opplagt base for alle former naturbasert reiseliv, fra ski til fiske. Lange laksebærende elver har i generasjoner vært en av grunnene til at eliten valgte Norge som reisemål. Dype fjorder og nærhet til gode gyteområder er også grunnen til at fiske har stått høyt som næring hos lokalbefolkningen.

Norge har 25 148 km kystlinje rundt fastlandet og om vi regner med arealet rundt øyene innehar Norge 100 915 km kystlinje (Thuesen, Thorsnæs, & Røvik, 2017). Samfunn som tidligere utelukkende har livnært seg på fangst og fiske, har de senere årene åpnet opp for turisme. Forskjellige krefter fra forskjellige markeder har ulike mål, derfor har det i media de senere årene vært et fokus på forholdene mellom disse aktørene. Reiselivsaktørene som vil tilrettelegge, for å best mulig kunne tilby et kvalitetsprodukt, samt den lokale fiskenæringen som lever av selve fangsten. Dette er to sterke krefter, som pr i dag ikke klarer å enes om et felles mål.

Havfisketuristoperatørene lever av å tilby fiskeopplevelser, mens de profesjonelle fiskerne føler seg tråkket på tærne når utenforstående kommer inn og forsyner seg av deres livsgrunnlag. Det er derfor interessant å se på hvilke ringvirkninger havfisketurismen har i rurale områder. Dette er et område hvor lite forskning har blitt gjennomført. Det finnes mye forskning rundt turisten og selve aktiviteten, men det finnes lite samfunnsforskning fra lokalbefolkningen sin side, rundt denne problemstillingen.

Et av problemene som gjentatte ganger blir løftet frem er kvoter, hvor mye har fisketuristene lovt å fiske og hvor mye fisker de faktisk? Kvotene reguleres av fiskeridirektoratet og er helt

klare. I en rapport fra 2013 av Norges Fiskerhøgskole kommer det frem at turistfiske tar opp 13.400 tonn fisk årlig(Thomas Holm Carlsen, Liv Jorunn Hind, 2013), men når tolletaten rapportere et beslag på 16 tonn fiskefilet, noe som tilsvarer 64 tonn hel fisk mellom 2009 og 2013(Solstrand & Gressnes, 2014), så er det tydeligvis en svikt i systemet.

Det er flere former av fisketurisme, men den mest utbredte formen er, at reiselivsleverandøren stiller utstyr, kost og losji. Det vil si at turistene er ute og fisker på egenhånd, men leier båt og overnatting fra leverandøren. Denne typen fisketurisme er vanligst blant de som velger å komme til Norge utelukkende for å fiske, altså hvor fisket er primærattraksjonen i seg selv, Georg Kamfjord definerer primærattraksjon som et opplevelsestilbud som utløser valg av reisemål (Det helhetlige reiselivsproduktet, 2015). En annen mulighet er fisketurer hvor turistene betaler for en opplevelse. Dette kan være en guidet tur ut i båt for å fiske i en forhåndsavtalt periode.

I den senere tid har en annen type havfisketuristoperatører etablert seg i Norge. Dette er utenlandske selskap som kjøper opp privatboliger og næringseiendom langs kysten, for å starte fiskecamper. Det finnes lite offentlig informasjon om disse aktørene, da turistoperatører i Norge ikke er forpliktet til å registrere seg. Disse havfisketuristoperatørene kan være vanskelig å oppdage, og regulere. Disse operatørene markedsfører seg ikke i Norge, men direkte til markedet i utlandet. I juli 2015 rapporterte NRK at det fantes så mange som 600 slike turistfiskeanlegg i Norge (Lysvold & Mikalsen, 2015).

Fisketurisme får mye positiv omtale blant reiselivsoperatører samt deres interesseorganisasjoner, men de negative effektene blir sjelden tatt opp.

Det er flere årsaker til at små lokalsamfunn som plutselig får en fiskecamp som nærmeste nabo kan reagere. Mange av disse samfunnene langs kysten livnærer seg av fisken, det kan derfor virke urettferdig for lokale fiskere at de må kjøpe en kvote for å få lov å fiske, mens turistene ikke behøver å betale for sin fangst.

Andre forstyrrelser for lokalsamfunnene kan være lydstry og forstyrrelser. Mange steder som opplever en økning av havfisketurisme har i dag ikke nødvendigvis en infrastruktur som tillater denne veksten i antall besøkende. Avfallshåndteringen er tilrettelagt etter beboere og klarer ikke nødvendigvis en større pågang.

4.2 Geografisk område for forskning

Ved valg av geografisk område for å gjennomføre forskningsoppgaven, ville jeg ta for meg bygder i utkantstrøk som var lokasjon for havfisketurisme i forskjellige stadier av utvikling. Jeg kommer fra Senja og har gjennom flere år jobbet innenfor reiselivet på øya. Dette gav meg et unikt utgangspunkt og en lokalkunnskap som absolutt var et fortrinn i prosessen. Jeg startet hele forskningsprosjektet ved å gjennomføre en statusrapport for reiselivsnæringen på Senja. For statusrapport se vedlegg 3. Etter gjennomføring av statusrapport ble det ganske tydelig at de to kommunene på Senja som opplever en vekst i havfisketurismen var Berg og Torsken Kommune. Disse to kommunene har relativt likt innbyggertall, areal og geografi. Næringsgrunnlaget i begge kommunene er tilnærmet likt, med et sterkt fokus på sjømat og fiskenæring. Torsken kommune har allerede opplevd en vekst i havfisketurismen, mens Berg kommune er i startfasen av denne utviklingen. Berg har flere store Reiselivsanlegg som tilbyr havfisketurisme, men som ikke utelukkende har dette som næring. Torsken kommune har flere små familieeide reiselivsbedrifter med høy grad av sesongdrift. Med dette utgangspunktet var valget av Yttersia som fokusområde forenelig med min problemstilling, det var også de områdene på Senja som etter min mening best kunne hjelpe meg å finne svar på hvilke ringvirkninger havfisketurismen har på rurale steder.

For en visuell oversikt over Senja, se oversikts kart i statusrapport, vedlegg 4

4.2.1 Torsken kommune

Torsken kommune er en av fire kommuner på Senja. Kommunen har pr mai 2018, 948 innbyggere. Kommunene er delt i to av høye fjell og dype fjorder. På nordsiden finner man bygdene Gryllefjord og Torsken. På sørsiden ligger, Sifjord, Grunnfarnes Flakstadvåg og Medby. Kommunen har to oppvekstsenter, et i Gryllefjord og et på Medby. Kommunesenteret er lokalisert i Gryllefjord.

På grunn av sin strategiske beliggenhet i forhold til de store fiskefeltene utenfor Senja, har fiskerier og fiskeindustri en sentral plass i kommunens næringsliv. Lange, dype fjorder gir fordeler ved oppdrettsvirksomhet og fjordfiske. Torsken er den mest fiskeriavhengige kommunen i Troms (Torsken Kommune, 2014).

4.2.2 Berg Kommune

Berg Kommune er en av fire kommuner på Senja. Kommunen har i mai 2018, 908 innbyggere fordelt på ni bygder. Skaland, Hamn, Senjahopen, Mefjordvær, Ersfjord, Steinfjord, Bøvær, Bergsbotn og Straumsnes. Kommunesenteret ligger på Skaland. Berg kommune har to oppvekstsenter, et privat og et offentlig.

I Berg kommune finner man Nord-Europas eneste grafittgruve, landsdelens beste fiskerihavn og verdens største troll.

Fiskeindustrien og bergverk var lenge kommunens største næringer, men i de senere år har veksten i reiseliv og sjømatnæringen vært betraktelig. Berg kommune regner seg som en reiselivskommune. (Berg Kommune, 2018)

4.3 Problemstilling

Det finnes mye forskning fra turistenes og reiselivsbedriftenes perspektiv når det kommer til ringvirkninger. Jeg ønsker å se på ringvirkningene havfisketurisme har for lokalbefolkningen, samt hva de mener er de viktigste ringvirkningene havfisketurismen bringer med seg til lokalsamfunnet. På grunn av dette har jeg satt følgende problemstilling for oppgaven;

Hvilke ringvirkninger har havfisketurismen i rurale områder?

Dette er en stor problemstilling, derfor jeg har valgt å dele den i tre og vil ta for meg underproblemstillingene hver for seg.

1. Hvilke økonomiske ringvirkninger har havfisketurismen i rurale områder?
2. Hvilke samfunnsmessige ringvirkninger har havfisketurismen i rurale områder?
3. Hvilke miljømessige ringvirkninger har havfisketurismen i rurale områder?

Ved å dele problemstillingen i tre vil jeg få mulighet til å se på havfisketurismen i et holistisk perspektiv. Ingen av de tre temaene vil kunne separeres helt fra hverandre..

4.4 Formål

Formålet med dette forskningsprosjektet er å avklare hvilke ringvirkninger havfisketurisme har i rurale områder. Gjennom å avklare hvilke miljømessige, sosiale og økonomiske resultat

denne næringen har i lokalsamfunnet, vil jeg identifisere ringvirkninger ved denne typen turisme.

4.5 Avgrensninger

Jeg er reiselivstudent ved Høgskolen på Vestlandet, avdeling Sogndal. Jeg skal i dette forskningsprosjektet identifisere ringvirkningene av havfisketurisme i rurale områder. Forskningsoppgaven er gjennomført og skrevet innenfor en tidsperiode på et semester, derfor har jeg valgt å begrense omfanget. Jeg har gjort en geografisk avgrensning til Yttersia, dette er de to kommunene ytterst på Senja, Berg kommune og Torsken kommune. Jeg har videre avgrenset ved strategisk utvalg av intervjuobjekter innenfor relevante næringer og sektor. Jeg har bevist valgt å ikke benytte meg av intervjuobjekter direkte fra reiselivsnæringen.

Gjennom strategisk utvalg risikerer jeg et skjevt utvalg, men gjennom å la kommunene stå for utvalg av gruppeintervjuobjektene mener jeg at utvalget allikevel ses på som representativt i det geografisk avgrensede området. Utvalgsprosessen blir presenter senere i forskningsoppgaven.

Ordet ringvirkning blir brukt regelmessig gjennom hele denne forskningsoppgaven, Språkrådet skriver i bokmålsordboka at ringvirkning kan bety vidtrekkende følge eller konsekvens (2018). Ved å definere ringvirkninger som en konsekvens av en aktivitet, vil ringvirkningene av havfisketurismen være en direkte konsekvens av denne typen næring. Det er disse konsekvensene som skal identifiseres i denne forskningsoppgaven.

4.6 Disposisjon

I dette kapitlet har jeg gått igjennom bakgrunnen for valg av tema for forskningsoppgaven. Jeg har presentert området forskningen ble gjennomført i. Jeg har forklart valg av problemstilling, formålet med dette forskningsprosjektet, samt avgrensninger jeg har tatt for å kunne ferdigstille prosjektet innenfor de tidsrammer som er satt.

I kapittel 5 vil jeg ta for meg teori som er relevant for problemstillingen min og som kan bidra til å belyse datamaterialet som blir presentert senere.

I kapittel 6 går jeg gjennom valg av metode, intervjuobjekt og intervjuprosessen. Jeg vil redegjøre for hvordan validiteten og relabiliteten ble ivaretatt, samt gå gjennom forskerrollen og de etiske aspektene.

I kapittel 7 tar jeg for meg analyse av funnene som ble gjort og drøfter de opp mot teorien jeg presenterer i kapittelet 5. Kapittel 7 er delt i tre underkapittel, som samsvarer med mine underproblemstillinger.

I kapittel 8 vil jeg komme med en konklusjon på bakgrunn av drøfting og analyse som ble gjort i kapittel 7. Til slutt vil jeg i kapittel 8 komme med forslag til videre forskning.

De siste to kapitlene er litteraturliste og vedlegg.

5. Teoretisk litteratur

I dette kapittelet vil jeg ta for meg teori som er relevant for problemstillingen min, og som kan bidra til å belyse datamaterialet som blir presentert senere, på en god måte. Først presenterer jeg samfunnsmessige ringvirkninger, økonomiske ringvirkninger, miljømessige ringvirkninger og lover og regler som styrer ulike deler av havfisketuristnæringen. Jeg avslutter kapittelet med Elkingtons triple bottom line teori og teori for bærekraftig utvikling.

5.1 Samfunnsmessige ringvirkninger

Tidligere Fiskeri- og kystminister Helga Pedersen mener at fjordene og kysten er noen av de viktigste trekkplaster Norge har for å motivere til turisme i landet. Regjeringen ønsker å være med å bidra til å gjøre fisketurisme enda mer attraktivt enn det er i dag. Verdien av fiske i Nord Norge er lavere enn turismen i et økonomisk perspektiv, men uten fiske ville ikke store deler av Nord Norge som for eksempel Lofoten vært attraktivt som reisemål i utgangspunktet. Så balansegangen, samt samarbeid mellom næringene er prekært for en videre utvikling (Pedersen, 2008)

Fisketurisme har de senere årene hatt en stor vekst i reiseliv og lokalsamfunn i hele Norge (Moksness et al., 2011) men ikke før i 1990 startet veksten av denne typen aktivitetsbasert turisme for alvor i Nord Norge (Kvam & Stræte, 2010; Moksness et al., 2011; Solstrand & Gressnes, 2014). Problemstillingene rundt denne typen turisme er mange og så omfattende at den norske regjering har gått inn og lagt styringer for hvordan dette bør løses (Pedersen, 2008)

Ifølge forskerne Maria Solstrand og Thomas Gressnes har mange turister en veldig turistisk holdning: «*her i dag borte i morgen*», dette er fordi de ikke har kunnskap nok til å se at det de gjør har en påvirkning i lokalsamfunnene de beveger seg i. Derfor reagere de med vantro når de blir møtt med fiendtlige holdninger og kalde skuldre på lokale butikker og puber(2014).

Denne fiendtlige holdningen blir også beskrevet av Pizzam og Andereck et al.(2005; 1978) Økt turisme kan ha effekt på vaner, daglige rutiner, det sosiale liv, tro og verdier. Dette mener Andereck et al. kan være noen av årsakene til at en negativ holdning kan oppstå blant lokalbefolkningen(2005). Pizzam mener at disse holdningene kan være en måte for lokalbefolkningen å gjøre stedet mindre attraktivt for turister å besøke(1978).

Men det er ikke bare negative utfall av økt turisme. Andereck et al. nevner at det kan føre til forbedring av samfunnsstruktur og tjenester, som for eksempel flere parker og fritidstilbud. Det kan også medføre en økning i kulturelle aktiviteter og kulturtilbud(2005)

Underholdning, kulturell utveksling og event kan også være et resultat av en vekst i reiselivet(Andereck et al., 2005). Turisme er et tveegget sverd, på den ene siden kan turisme føre til tap av kultur og identitet. På den andre siden kan den også være med å styrke identitet og gjøre lokalbefolkningen mer interessert i egen kulturell bakgrunn(Andereck et al., 2005).

5.2 Økonomiske ringvirkninger

I 2002 Gjennomførte Norsk Fiskerhøgskole (NFH) en studie på de økonomiske gevinstene havfisketurisme skapte. I denne studien viste det seg at den totale omsetningen på norsk havfisketurisme var mellom 2.2 milliarder og 2.4 milliarder norske kroner(Borch, Moilanen, & Olsen, 2011). Dette prosjektet tok ikke med seg overrislingsnæringen men hadde kun fokus på fortjeneste i bedriftene som er direkte knytte til havfisketurisme. Det ble ikke foretatt noen datainnsamling i forbindelse med dette studiet men offentlig tilgjengelig informasjon blant annet gjennom Transportøkonomisk institutt ble tatt i bruk, derfor kunne de legge til grunne at på daværende tidspunkt hadde fisketuristene et 17% høyere forbruk enn gjennomsnittet blant de som besøker Norge(Borch et al., 2011). Ser man på tallene som blir presentert i turistundersøkelsen for 2016 så har disse tallene endret seg. Blant nordmenn er forbruket 13% høyere enn gjennomsnittet, mens blant de utenlandske turistene så er forbruket 11% lavere enn gjennomsnittet (Epinion, 2016).

Tolletaten i Nord Norge har frigitt tallene på antall kilo beslaglagt fisk på grensa fra 2009 til 2013, til sammen er det snakk om 16 tonn fiskefilet eller tilsvarende 64 tonn hel fisk.

Tolldirektøren i Nord Norge sier at de antar at det er Ca. 10% av den reelle mengden, de sier dette er bare toppen av isfjellet og at dette nærmer seg organisert kriminalitet(Solstrand & Gressnes, 2014).

Abraham Pizam nevner noen økonomiske utfordringer ved turisme som inflasjon på boligprisen, mye sesongarbeid og lite faste stillinger samt avhengighet av turisme som industri (Pizam, 1978) Det har blitt gjennomført mange studier på både positive og negative aspekter ved turisme generelt, det som da ofte blir nevnt på den positive siden er en oppfattet

økning i arbeidsplasser, investeringer og at lokale bedrifter har en økt omsetning. På den negative siden så har fokuset vært en høyere levekostnad (Andereck et al., 2005)

5.3 Miljømessige ringvirkninger

Det finnes få systemer, og regler for forvaltning av ressursene er nesten fraværende (Kvam & Stræte, 2010; Moksness et al., 2011; Solstrand & Gressnes, 2014). Moksness et al. og Solstrand og Gressnes hevder at det største problemet fiskeriturisme i Nord Norge står over pr i dag er over eksport av fisk og tæring på lokale små fjordstammer (Moksness et al., 2011; Solstrand & Gressnes, 2014). Solstrand og Gressnes snakker om at marine ressurser er en fellesgode som hører alle til, men hvem som har størst krav på denne felles resursen er vanskelig å avgjøre (2014). Er det fiskerne som livnærer seg på fiskestammen og derfor passer på å ikke overfiske, eller er det turistene som kommer inn uten lokalkunnskap å drar opp så mye fisk de kan på den tiden de er her (Solstrand & Gressnes, 2014)?

Fiskeridirektoratet styrer kvotene som gjelder fritidsfiske, i dag kan fisketurister ta opp nesten ubegrenset med fisk til eget forbruk. Men de kan kun ta med seg 20 kilo fisk over grensa om de har besøkt en registrert havfisketuristoperatør, har de fisket hos en uregistrert operatør eller på egenhånd kan de utfør 10 kilo(Nærings- og fiskeridepartementet, 2017). De har ikke lovt å selge eller gi bort overskuddsfisk. Solstrand og Gressnes skriver at dumping av død fisk i havet er ulovlig, derfor er de i realiteten lovbrytere det øyeblikket de kommer over kvotesatsene. Det er en vanskelig situasjon, for det finnes ingen alternativ i dag annet enn å slutte å fiske, som ikke gjør turistene til lovbryter (Solstrand & Gressnes, 2014)

Fang og sett fri eller «*Catch and release*» kan være et alternativ, men det finnes lite studier på hvordan dette påvirker fjordstammene med tanke på fiskedødelighet, det er også komplisert og noe som trengs opplæring i for å gjennomføres med en suksessgrad som tilsier at dette skulle være et reelt alternativ. (Moksness et al., 2011; Solstrand & Gressnes, 2014)

Solstrand og Gressnes argumenterer også for at opplæring og informasjon vedrørende påvirkning både på lokalsamfunn samt fiskestamme kan gjøre en forskjell for turistens holdning til overfiske og sin egen «*her i dag borte i morgen*» mentalitet. Om de ser hvor mye denne fremgangsmåten skader, samt viktigheten av de kvotereguleringene og hvorfor de er satt, kanskje den kalde holdningen fra lokalsamfunnene som pr i dag ikke tjener direkte på at denne turismen er der, vil tine (2014).

Solstrand og Gressnes gjør greie for noen alternative løsninger som vil være til fordel for turistene, operatørene samt lokalsamfunnene. En enklere måte å registrere fangst for turistene vil gi de mer insentiv til å faktisk registrere fangsten de har. En mulighet for å levere overskuddsfangst på fiskemottak slik som de gjør på Island, eller samarbeid mellom profesjonelle fiskere og turistene som vil skape bro og gi turistene mulighet til å selge overskuddsfisk til samarbeidspartner for en liten sum (2014). Dette kan være med på og redusere dumping av fisk.

For å kunne se hvilke ringvirkninger Havfisketurismen har, må vi også se på hvilke typer fotavtrykk som settes. Det objektive fotavtrykket, endringer i primære altså observerbare naturkvaliteter. Det Subjektive fotavtrykket, endringer i sekundære altså sansbare naturkvaliteter, Det Fenomenologiske fotavtrykket, endringer i tertiære altså opplevelsesbare naturkvaliteter (Thomas Holm Carlsen, Liv Jorunn Hind, 2013) disse tre kan ses som en helhet men ifølge Bioforsk sin rapport kommer det frem at havopplevelsesbaserte næringer har liten til ingen innvirkning på det fysiske miljøet (Thomas Holm Carlsen, Liv Jorunn Hind, 2013)

Selv om turisme ofte blir ansett som en ren industri, er ikke det alltid realiteten. Turismen kan ha betydelige ringvirkninger på miljøet fordi det ofte blir anlagt og utviklet i områder som er særlig sårbare (Andereck et al., 2005). Noen av de viktigste ringvirkningene turisme kan ha på det fysiske miljøet er overbefolkning, redusert tilgang på området samt befolkningsvekst. (Andereck et al., 2005; Pizam, 1978). Andereck. et al tilføyer også flere mulige ringvirkninger som kan være et resultat av økt turisme. Luftforurensninger som resultat av økt transport både med bil og fly, vannforurensing som resultat av utslipp, samt ødeleggelse av det lokale dyrelivet som et resultat av overforbruk av de lokale resursene gjennom for eksempel overfiske (2005).

5.4 Lover og regler

Fra 01.01.2018 trådte det i kraft nye regler for turistfiske i Norge. De nye reglene gir turistfiskeoperatørene mulighet til å registrere seg, kvotesatsene ble endret fra 15 kilo til 20 kilo for besøkende på en registrert fiskecamp og 10 kilo for alle andre. Det er nå et krav om å registrere fangst en gang i måneden. Ordningen som tidligere gav mulighet for å utføre en trofefisk i tillegg til ordinær kvote er også fjernet, samt at utførselskvoten er endret fra 24

timer til 7 dager. (Nærings- og fiskeridepartementet, 2017). Dette vil gi de registrerte fisketuristoperatørene en fordel over de uregistrerte.

Ut over reglementet for kvotesatser er det ulike regler og forskrifter som styrer de forskjellige delene av denne type næring. Småbåtloven setter krav til fører av båt gjennom krav til sikkerhet, skikkethet og edruelighet. Denne loven forklarer også eier av båten sine plikter, selv om eier ikke er med i båten. (Nærings- og fiskeridepartementet, 1999)

Kommunal- og moderniseringsdepartementet styrer gjennom plan- og bygningsloven, hvordan disponeringen av eiendom skal skje. Om en bedrift ønsker å bruke en privatbolig til næringsvirksomhet må kravene i denne loven oppfylles og det må søkes til den aktuelle Kommune hvor eiendommen befinner seg om bruksendring av bolig (Lovdata, 1985).

Det er mange flere lover og regler som styrer de ulike aspektene ved næringen, men dette er helt sentrale lovverk og verktøy som staten, fylket og kommunene bruker for å regulere denne næringen.

5.5 Elkingtons teori

På midten av 1990 tallet jobbet John Elkington med å lage et rammeverk for å måle bærekraft i bedrifter. Tidligere målinger av bedrifter hadde primært fokusert på å måle økonomiske resultater. Elkington ønsket å finne en bedre måte å måle bærekraft over hele linja og kom opp med konseptet «*triple bottom line*» eller tredelt bunnlinje. Denne teorien handler om å måle bedriftenes håndtering av flere aspekter enn økonomi. Han integrerte folk og miljø inn i rammeverket. (John Elkington, 1998; Slaper & Hall, 2011) Ved å sette fokus på people, profit and planet eller folk miljø og profitt, ville man kunne få en mer helhetlig oversikt over selskapets bærekraft. Andrej Sawits sa at tredelt bunnlinje:

“captures the essence of sustainability by measuring the impact of an organization’s activities on the world ... including both its profitability and shareholder values and its social, human and environmental capital” (Slaper & Hall, 2011)

For å kunne måle disse tre aspektene var det viktig å finne en felles måleenhet som vektla hver av dem, uten å skjevfordele. Penger er lett å måle, mens mennesker og miljø ikke har en slik målestokk. Det ble argumentert for at man kunne måle alt i penger, men hvem skulle sette

prisen på uberørt eller ødelagt utmark? Det som ble resultatet av diskusjonene rundt tema var en felles index hvor hver del skulle veie like tungt. Når man skal måle det økonomiske aspektet burde man ta for seg pengeflyten og det som påvirker bunnlinja, inntekt, utgifter, skatt samt andre økonomisk relevante faktorer må tas med. For å måle miljø aspektet er det viktig å ta for seg variabler som representerer naturlige ressurser og mulige påvirkninger for disse resursenes levedyktighet. Den kan ta med luft og vann kvalitet, energiforbruk, vanlig og farlig avfall samt bruk av land. Det tredje aspektet ved dette rammeverket er sosiale variabler. Her kan man se på de sosiale dimensjonene til et samfunn eller en region, det kan inneholde utdanningsnivå, tilgang på sosiale hjelpemiddel, helse, livskvalitet og sosial kapital. (John Elkington, 1998; Slaper & Hall, 2011). Tredelt bunnlinje blir brukt av bedrifter og organisasjoner, men også staten tar i bruk dette rammeverket for å måle ringvirkningene av politiske beslutninger og vedtak for å få et overblikk over utfallet av politikken.

Ikke bare Elkington har sett nytten i å benytte seg av tredelt bunnlinje prinsippet, også Innovasjon Norge har lagt dette prinsippet til grunn for utvikling av et bærekraftig reiseliv. Hviteboka (2008) bruker en internasjonal definisjon for å forklare de tre punktene.

- Miljømessig bærekraft: en langsiktig forvaltning av natur og kulturressursene på en måte som gjør at disse ikke forringes som følge av reiselivsaktiviteten på stedet.
- Sosial bærekraft: en utvikling som skaper et attraktivt lokalsamfunn der folk gjerne vil bo og bosette seg
- Økonomisk bærekraft: en sunn økonomisk utvikling med et langsiktig perspektiv som gir en robust lokal økonomi

Hviteboka er et «oppslagsverk» som er utarbeidet av Innovasjon Norge for å bidra til bedre prosesser, faglige verktøy og erfaringer samt bedre resultat i prosesser. Hviteboka legger til grunn hva som skal til for å drive med bærekraftig reisemålsutvikling(2012). Bærekraftig reisemålsutvikling står sentralt i stortingsmelding for reiseliv fra 2017 for hva som er den anbefalte utviklingen av reiselivet(Det kongelige nærings- og fiskeridepartement, 2016).

6. Metode

Krumsvik skriver at metode betyr «å følge en bestemt vei mot et mål» (2013, s. 9) I dette kapitlet skal jeg forklare valg av metode samt hvorfor denne metoden ble valgt. Jeg skal gå gjennom valg av intervjuobjekt og prosessen som ble brukt. Jeg vil redegjøre for hvordan validitet og reliabilitet ble ivaretatt i dette forskningsprosjektet, og til slutt vil jeg gå gjennom forskerrollen og de etiske aspektene.

6.1 Valg av metode

Metode handler om hvordan man tilnærmer seg og forsøker å avdekke virkeligheten (Jacobsen, 2015) I valget mellom kvalitativ og kvantitativ metode, var det problemstillingen som i stor grad styrte valget. Da den største forskjellen mellom kvalitativ og kvantitativ metode er måten å samle data på (Harboe, 2013), måtte jeg se på hva det var jeg ville finne ut av. Formålet med denne forskningsoppgaven var å gå i dybden hos lokalbefolkningen for å finne de oppfattede ringvirkningene av havfisketurisme. I kvalitativ forskning går man i dybden innenfor et avgrenset empirisk felt, der hovedformålet er å samle inn nyansert informasjon som skal tolkes i kontekst (Harboe, 2013). Valget falt da på kvalitativ metode da jeg med få intervjuobjekter hadde muligheten til å gå i dybden på det valgte tema.

Havfisketurisme er en reiselivsnisje som de senere årene har hatt en økende popularitet i hele Norge (Moksness et al., 2011) rundt 1990 startet for alvor veksten i denne typen aktivitetsbasert reiseliv i Nord Norge (Kvam & Stræte, 2010; Moksness et al., 2011; Solstrand & Gressnes, 2014)

Det har vært gjennomført lite forskning på ringvirkningene av havfisketurisme fra lokalbefolkningens perspektiv (Solstrand & Gressnes, 2014) Derfor ville jeg gjøre et dypdykk i dette temaet. Er lokalbefolkningens oppfatning kompatibel med det lille av forskning som er gjort på området, eller er deres oppfatning en helt annen. Måten som var best egnet til å samle den informasjonen jeg var på jakt etter, var intervjuer. Vi intervjuer mennesker for å få et innblikk i menneskers opplevelser fra deres ståsted (Brinkmann & Tanggard, 2010) Det var akkurat dette jeg ville, jeg ville vite hva lokalbefolkningen, fra sitt ståsted, mente ringvirkningen av havfisketurisme var.

6.2 Intervjuobjekt og utvalgsprosessen

Jeg valgte i forbindelse med denne forskningsoppgaven å gjennomføre to forskjellige former for intervju, jeg valgte dybdeintervju og gruppeintervju.

Til å begynne med valgte jeg gruppeintervju bygd opp som fokusgruppeintervju da jeg hadde en forestilling om at det var en god ide, for å nå over flest mulig intervjuobjekter. Dette skjønnte jeg raskt var en dårlig ide og en dårlig grunn. Denne typen intervju egner seg best til forbruksforskning (Kvale & Brinkmann, 2009). Det er også fare for at mennesker med sterke meninger overkjøre de andre (Harboe, 2013). Kvale og Brinkmann nevner at dette kan være en problematisk måte å intervju på, da gruppesamspillet kan redusere moderators kontroll og gjøre utskriften av intervjuet en smule kaotisk. (2010, s. 52). På dette tidspunktet var det for sent å gjøre noe med dette så jeg valgte å gjennomføre intervjuene slik som planlagt.

Jeg ønsket å intervju et mest mulig representativt utvalg, men da jeg er fra en av bygdene som jeg har tatt for meg i forskningsoppgaven var jeg tidlig klar over mine bias (Leedy & Ormrod, 2015). Jeg ønsket derfor hjelp til å sette sammen en gruppe i hver av bygdene uten at jeg på forhånd skulle ha noen kunnskap om hvem som skulle delta. Jeg sendte forespørsel til næringssjef i Torsken kommune samt ordføreren i Berg kommune om hjelp til å sette sammen en intervjugruppe på mellom seks og ti personer slik Kvale og Brinkmann anbefalte (2010, s. 52). Jeg gav uttrykk for at gruppene burde bestå av mennesker av ulik alder og interesse, slik at spredningen ble størst mulig, men at de gjerne måtte ha et synspunkt på havfisketurisme. Jeg hadde ingenting mer med utvelgelsen av gruppen å gjøre. Dette var en risiko jeg var villig til å ta for på en best mulig måte ivareta validiteten av forskningen (Leedy & Ormrod, 2015). Hvordan kommunene satte sammen gruppene har jeg ingen kunnskap om. Alle deltagerne fra gruppen som var satt sammen av Torsken kommune er jeg godt kjent med fra tidligere, to av disse deltagerne bedre enn andre da det var min søster og min svigerbror. Jeg vil igjen poengtere at jeg ikke hadde kunnskap om hvem som skulle delta på forhånd.

Gruppen fra Torsken kommune besto av seks personer mens gruppen fra Berg besto av syv.

Jeg benyttet meg av strategisk utvalg når det kom til intervjuobjektene utenfor gruppeintervjuene. Jeg valgte åpne individuelle intervju (Jacobsen, 2015). Dette var ikke tilfeldig utvalgte og kan heller ikke regnes å være representative for samfunnet (Leedy & Ormrod, 2015), de ble valgt på bakgrunn av sin posisjon eller sitt virke i lokalmiljøet.

Jeg har i denne forskningsoppgaven intervjuet: ordførerne i Berg og Torsken kommune, rådmann i Torsken kommune, næringssjefene i Berg og Torsken kommune, den lokale

kjøpmannen i de aktuelle bygdene samt prosjektleder for Senja Kommune. Dagen før Intervjuet med rådmann i Berg kommune fikk jeg beskjed om at vedkommende ikke lenger var ansatt i kommunen og at næringssjef var fungerende rådmann. Her er det viktig å poengtere at min mor er rådmann i Torsken kommune.

Jeg gjennomførte alt i alt ti intervjuer hvor åtte var åpne individuelle intervju og to var gruppeintervju. Total ble 21 personer intervjuet.

Selv om alle intervjuobjektene i forskningsoppgaven er som lokalbefolkning å regne, valgte jeg å dele de opp i lokalbefolkning, kommuneadministrasjon og handelsnæring. Årsaken for at jeg valgte å gjøre det på denne måten var for å få en størst mulig spredning av intervjuobjektene. Det var også for at jeg på best mulig måte skulle få dekket alle fokusområdene mine. Representanten i handelsnæringen vil naturlig nok ha mer inngående kunnskap om hvilke økonomiske ringvirkninger havfisketurismen har, da de er direkte berørt som en representant fra overrislingsnæringen. Kommunerepresentantene har et mer informert bilde om regler og reguleringer som foreligger, mens intervjuobjektene i gruppeintervjuene har en personlig oppfatning og konkret kunnskap om hva som berører dem. Ved å fusjonere disse aspektene vil jeg få et mer sannferdig bilde av hva ringvirkningene er.

Naturlige begrensninger som tid, ressurser og tilgang på intervjupersoner (Kvale & Brinkmann, 2009; Jacobsen, 2015) satte grensen for hvor mange intervjuer jeg valgte å utføre. Jeg kunne hatt flere, men som Harboe skriver så handler kvalitativ metode om å gå i dybden på et avgrenset tema med få intervjuobjekt (2013)

6.3 Intervju og intervjuguide

«Forskningsintervjuet er en Inter personlig situasjon, en samtale mellom to parter om et emne av felles interesse» (Kvale & Brinkmann, 2009).

I starten på februar måned reiste jeg opp til Senja en uke, utelukkende for å gjennomføre intervjuer. Både individuelle og gruppeintervju ble gjennomført ansikt til ansikt. Jeg kunne tatt i bruk kommunikasjonsmidler som telefon eller Skype (Jacobsen, 2015). Noe av det med å gjennomføre intervju er det personlige forholdet man utvikler til intervjuobjektene, som man ikke får i like stor grad gjennom telefon eller Skype (Harboe, 2013). Derfor falt valget på ansikt til ansikt intervjuer.

Alle intervjuene ble tatt opp på båndopptaker, slik at jeg kunne innta en lyttende posisjon (Jacobsen, 2015). Jeg valgte å avstå fra å ta notater underveis da det kunne være distraherende for intervjuobjektet og begrense den frie flyten i samtalen (Brinkmann & Tanggard, 2010), som jeg var ute etter.

I forkant av intervjuene hadde jeg utarbeidet en intervjuguide med åpne spørsmål og middels strukturingsgrad for å kunne gjennomføre intervjuene (Jacobsen, 2015). Intervjuguiden var et hjelpemiddel for å ha oversikt over hvilke temaer jeg ville innom i løpet av intervjuet, men også en huskelapp for å forsikre meg om at jeg kom inn på de temaene jeg ønsket å belyse (Jacobsen, 2015). Intervjuguiden var bygget opp rundt bærekraftbegrepene miljø, økonomi og samfunn. Hvert tema hadde et hovedspørsmål med tilhørende støttespørsmål. Se vedlegg 1 for intervjuguiden. Før jeg satte i gang intervjuene ville jeg kontrollere at spørsmålene var forståelige og relevante. Jeg valgte da ut ti personer i mitt profesjonelle nettverk for å teste intervjuguiden. Jeg fikk mange gode tilbakemeldinger som resulterte i at jeg endret noe på oppsett og spørsmål før intervjuprosessen ble satt i gang.

Etter gjennomføring av intervju startet jeg prosessen med å transkribere opptakene fortløpende, mens jeg hadde intervjuene ferskt i minne. Arbeidet med å få lydopptakene ned på papir var tidskrevende arbeid. Totalt brukte jeg 42 timer på å transkribere intervjuene. Gruppeintervjuene tok lengst tid, da det ofte ble overlapp mellom intervjuobjektene. Dette førte til at jeg måtte ta meg god tid for å forsikre meg om at alle innspillene ble transkribert korrekt.

Etter å ha lyttet igjennom intervjuene, skjønte jeg hva Kvale og Brinkmann mente med at «man lærer seg intervjuferdigheter gjennom å intervju» (2010, s. 36). Min rolle som intervjuer var ikke mye å skryte av på første intervjuet, men jeg ble betraktelig bedre etter hvert som intervjuene ble gjennomført.

Jeg valgte å kode intervjuene hver for seg, dette gav meg totalt 440 koder, mange overlappet innenfor de tre temaene miljø, samfunn og økonomi. For å kunne plassere kodene innenfor en av de valgte temaene brukte jeg intervjuguiden som rettesnor. En kode som dyrere bolig vedrører alle de tre temaene som er satt, men bolig ble plassert under tema økonomi. Kvoter og kvotesatser ble ofte nevnt. Selv om det ble nevnt i økonomiske kontekster er de allikevel plassert under tema miljø. Det var i mange tilfeller vanskelig å kategorisere kodene under rett tema, da de ble nevnt i en annen kontekst en opprinnelig tenkt. Etter at 440 koder var kategorisert ut ifra tema i intervjuguiden, var det fortsatt 440 koder. Dette var for mange for å

kunne drøfte de hver for seg. Ofte var meningen som hadde blitt kodet den samme, bare sagt på en litt annen måte. Jeg valgte da å lage overordnede kategorier som dekket de ulike kodene på en oversiktlig måte. Når dette var gjort satt jeg igjen med 14 kategorier fordelt på miljø, samfunn og økonomi. ved å omformulere ordlyden men ikke meningsinnholdet lot dette seg gjøre.

I ettertid kan jeg se at det kanskje ikke var en god ide å holde så hardt på tema allerede i intervjuguiden. Selv om jeg i utgangspunktet mente at kvotesatser havnet under tema miljø, vil en fisker mest sannsynlig sette kvoter under temaet økonomi, og i et næringsutviklingsperspektiv så er kvoter avgjørende for om det er mennesker i bygdene, å derfor helt avgjørende i et samfunnsmessig perspektiv.

6.4 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet viser til hvor pålitelige resultatene er og validiteten vil si hvorvidt en intervjustudie undersøker det den er ment å skulle undersøke (Kvale & Brinkmann, 2009)

Reliabiliteten har med forskningsresultatenes konsistens og troverdighet og gjøre (Kvale & Brinkmann, 2009). Undersøkelsen må være til å stole på. Den må være gjennomført på en troverdig måte som vekker tillit (Jacobsen, 2015). For å opprettholde reliabiliteten i oppgaven var det viktig for meg å ta opp alle intervjuene mens de foregikk, for i etterkant å kunne gjengi i tekst hva som ble sagt under intervjuet. For å unngå feilkilder ble båndopptager testet i forkant av alle intervju. For å øke graden av reliabilitet kunne jeg gjennomført flere intervjuer eller gjentatt intervjuet med de opprinnelige intervjuobjektene for å måle stabiliteten eller labiliteten i mine funn (Harboe, 2013). På grunn av tidsaspektet i denne forskningsoppgaven lot ikke dette seg gjennomføre. Ved å gjennomføre så mange intervjuer som jeg har, så har jeg på best mulig måte ivaretatt reliabiliteten.

I ordbøker blir validitet definert som en uttalelser sannhet, riktighet og styrke (Kvale & Brinkmann, 2009). I kvalitativ forskning handler validitetsbegrepet om, man har undersøkt det som man har til hensikt å undersøke (Krumsvik, 2013). Validitetsbegrepet i forskning er delt i to, den indre og den ytre validiteten. Den Indre validiteten drøfter om området som blir forsket på samsvarer med virkeligheten og hvor kongruente de er i forhold til virkeligheten. Den ytre validiteten handler om hvor generaliserbare funnene er, altså om funnene kan overføres til andre situasjoner. (Krumsvik, 2013)

For å opprettholde den interne validiteten i forskningsoppgaven valgte jeg intervjuobjekter som var relevante for forskningen, jeg forholdt meg til en delvis strukturert intervjuguide, dette sikret at intervjuobjektene svarte på spørsmål som var relevante.

Den ytre validiteten, altså om funnene er generaliserbare er ikke et viktig fokusområde for kvalitativ forskning (Leedy & Ormrod, 2015). Generalisering er et godt brukt uttrykk i forskning, men da det ofte er snakk om en statistisk generalisering blir det sjelden brukt i kvalitativ forskning (Krumsvik, 2013)

6.5 Forskerrollen

«Forskerens rolle som person og forskerens integritet, er avgjørende for kvaliteten på den vitenskapelige kunnskap og de etiske beslutninger som treffes i kvalitativ forskning» (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 92)

Forskerens uavhengighet kan bli påvirket av deltagere eller sponsorer, en tilknytning til disse gruppene kan få forskeren til å ignorere visse resultater og legge vekt på andre. Dette kan gå på bekostning av en så fullstendig og nøytral undersøkelse av fenomenet som mulig (Kvale & Brinkmann, 2009)

Jeg har en personlig tilknytning til stedet da dette er plassen jeg har vokst opp. Jeg har en nær tilknytning til intervjuobjektene da jeg har kjent mange av disse helt siden barndommen. Tre av intervjuobjektene er i familie med meg og store deler av min nærmeste familie jobber i fiskenæringen. Dette er utfordringer jeg har måtte være veldig observant på gjennom hele prosjektet. Det er en mulighet at disse forholdene har påvirket utfallet av forskningen, men gjennom å være observant på dette og helt tydelig på min tilknytning, har jeg etter beste evne forsøkt å forholde meg så objektiv som mulig gjennom hele prosessen.

En mulig feilkilde knyttet til min relasjon med intervjuobjektene er Hawthorne effekten (Leedy & Ormrod, 2015) altså at de kan ha gitt meg svarene som de trodde jeg ønsket å høre, ikke hva de egentlig mente. Om jeg har latt mine personlige meninger skinne igjennom som et resultat av å være en uerfaren intervjuer, kan det være at de på grunn av sin relasjon til meg har svart det de trodde jeg trengte å høre for å støtte mine hypoteser. Det er ikke mulig å verne seg mot Hawthorne effekten, men på grunn av min relasjon til intervjuobjektene vet jeg at ingen av de ville vært enig med meg bare for å være enig med meg. Det er derfor også usannsynlig at de svarte det de trodde jeg ville høre. For å forsikre meg om at mine hypoteser

ikke hadde skint igjennom under intervjuet, spurte jeg noen av intervjuobjektene i etterkant om de hadde noen formening om hva jeg syntes personlig, for å bekrefte eller avkrefte en mulig påvirkning av intervjuobjektene. På dette spørsmålet fikk jeg som svar at de ikke var sikre på min posisjon. På bakgrunn av relasjonene til noen av intervjuobjektene samt spørsmålet om min posisjon til havfisketurisme, så er sannsynligheten for at påvirkning av Hawthorne effekten eller feilkilder basert på mine hypoteser i forkant veldig små.

Ingen kvalitative forskere kan hevde å være komplett objektiv i sin forskning, men gjennom å se innover, reflektere over og så forklare mulige overbevisninger, forventninger og kulturelle verdier som kan ha gitt forutsetninger til å tolke data på en spesiell måte, gir man leserne av forskningsoppgaven kunnskap til å bedre evaluere troverdigheten av funnene og tolkningene som er gjort (Leedy & Ormrod, 2015)

Min nære tilknytning til tema, valg av utdanning og interesse for reiselivsutvikling var medvirkende til valget av dette området for denne forskningsoppgaven. Krumsvik sier at personlige mål er knyttet til din interesse for et forskningsområde. Drivkraften og motivasjonen man har for et interessefelt er veldig viktig for fremdrift i en forskningsstudie (2013, s. 19).

6.6 Etiske aspekter

Samfunnsvitenskapelig forskning har konsekvenser, for intervjuobjekt og for samfunnet (Jacobsen, 2015). Dette betyr at vi som forskere forplikter oss til å tenke igjennom hvordan forskningen kan påvirke de som blir forsket på og hvordan forskningen blir brukt og forstått.

For å få informasjon fra intervjuobjektene er vi avhengige av tillit, det er forskeren som trenger inn i intervjuobjektets sfære uten at intervjuobjektet har bedt om det (Harboe, 2013).

Når man benytter seg av mennesker i forskning, så skal risikoen ved å delta i forskningen aldri være betraktelig større enn å leve fra dag til dag. Forskningen skal ikke gå på bekostning av liv eller helse, utsette intervjuobjektet for stress eller tap av selvfølelse (Leedy & Ormrod, 2015).

Alle intervjuobjektene i dette prosjektet signerte en samtykkeerklæring som forklarte bakgrunn og formål med forskningsoppgaven, hva deltagelsen i studiet innebar, hvordan informasjon som ble samlet skulle behandles og lagres, samt at de deltok frivillig med mulighet til, å når som helst trekke sitt samtykke. Se vedlegg 2 for samtykkeerklæring.

Det er alltid etiske aspekter ved innsamling av følsomt eller vanskelig tilgjengelig data (Harboe, 2013). Derfor må man kanskje allerede i transkripsjonen vurdere om identiteten til intervjuobjektene skal anonymiseres slik at man sikrer at personvern er ivaretatt (Krumsvik, 2013)

Alle intervjuobjektene i dette forskningsprosjektet ble gjort oppmerksomme på at på grunn av det lave folketallet i regionen ville det være en mulighet for å bli gjenkjent i publikasjonen, men at de så langt det lar seg gjøre ville bli anonymisert. De fikk da mulighet til å trekke seg for å unngå dette, ingen av intervjuobjektene valgte å trekke seg.

Alle opptak ble transkribert anonymt ved at intervjuobjektene kun er omtalt i teksten gjennom lokasjon for intervju og tall, se oversikt under for referanse. Som et ekstra sikkerhetstiltak ble alle opptak lagret på en ekstern lagringsenhet uten internettilgang. Jeg har valgt å fortelle at noen intervjuobjekt er fra kommunesektor, politikk, handelsnæring og lokalmiljø for å vise spekteret. Men dette er for å vise at de er relevante for oppgaven. Lydopptakene vil bli slettet etter ferdigstilling av oppgaven.

6.6.1 Oversikt over intervjuobjekt

Gruppe intervju Berg	Gruppeintervju Torsken	Berg og Torsken Kommune	Handelsnæring i Berg og Torsken
S1- Mann	G1- Kvinne	B1- Mann	H1- Kvinne
S2- Mann	G2- Kvinne	B2- Kvinne	H2- Mann
S3- Mann	G3- Mann	T1- Kvinne	
S4- Mann	G4- Mann	T2- Mann	
S5- Mann	G5- Mann	T3- Mann	
S6- Kvinne	G6- Mann	K1- Mann	
S7- Mann			

7 Analyse og Drøfting

I dette kapitlet vil jeg analysere funnene jeg har gjort i undersøkelsene og drøfte disse opp mot relevant teori som ble presentert i kapittel 5. Først vil jeg gå inn på miljøaspektene, samfunn, og til slutt økonomi. Jeg vil på slutten av hvert tema gi en oppsummering av identifiserte ringvirkninger og drøfte disse opp mot relevante teorier. Jeg mener at å dele det opp på denne måten vil gi meg et godt grunnlag for å se hvilke ringvirkninger havfisketurismen har på de forskjellige områdene.

7.1 Miljø

7.1.1 Lydforurensning

Lydforurensning er ifølge Carlsen og Hind, både et subjektivt og et fenomenologisk fotavtrykk da det forstyrrer både sansbare naturkvaliteter samt de opplevelsesbaserte naturkvalitetene(2013).

All type turisme setter fotspor -T3

På forespørsel om havfisketurismen har noen innvirkning i støynivå var det en felles enighet blant intervjuobjektene om at det var en klar forskjell mellom typer støy. Ut ifra intervjuene kan man anta at støy som følge av økt aktivitet og trafikk ikke nødvendigvis var et negativt tilskudd i lokalmiljøet.

Med mere uteliv, mere biler, mere trafikk. Da øker lydnivået. -T3

Støy som er knyttet til festkulturen som har kommet som et resultat av økt havfisketurisme er ikke et velkomment tilskudd i lokalsamfunnet, selv om lokalbefolkningen har forståelse for at turistene er på ferie, er ikke dette en ønskelig utvikling.

På mange av plassene er det greit at det kommer litt folk. Men det kommer an på hvordan lydnivået er og hvordan turistene oppfører seg. Om de oppfører seg på en skikkelig måte er det bare positivt. -K1

Om gjestene forholder seg til de lokale normene i samfunnet, er det en generell enighet om at støy ikke er noe som lokalbefolkningen biter seg nevneverdig merke i.

7.1.2 Forurensning

Når spørsmålet hva er det viktigste ringvirkningene for miljøet kom opp, var det stor enighet om at den største utfordringen knytte til miljøet var biologisk avfall. Med økt turisme kommer økte utslipp (Andereck et al., 2005)

Det med miljøet vil være en utfordring, uansett hvor seriøs du er så vil deponering av avfall bli en utfordring. -G3

Fiskeslo og avskjær fra fisk ble oppfattet av de fleste intervjuobjektene som den største utfordringen, det var mange eksempel på hvordan denne utfordringen har blitt løst av fiskeoperatører på lokalt plan.

De driver og sløyer utenfor ... husene og kaster i fjæra, der er det et liv av måker. -G3

som et resultat av håndteringen av avfall har lokalsamfunnene ifølge flere av intervjuobjektene fått en økning i skadedyr.

Det har kommet til masse kråker. -G1

Det bugner litt utenfor husene deres, det er ikke ok så lenge vi har måker og kråker, slikt blir det kaos av. -T1

I tillegg var det til sjenanse for innbyggerne.

Det var fiskeslo overalt, de slo fiskeslo i søppeldunkene i sommer. Det luktet død og fordervelse. -G4

I en av bygdene gikk det så langt at kommunen måtte kalle inn deler av havfisketuristnæringen på stedet for å ha opplæring i avfallshåndtering.

Vi har måttet gå til opplæring på de som har fisketurisme, spesielt de som har utenlandsk bakgrunn, og kommer inn med utenlandsk firma, på hvor de skal gjøre av avfall, at de skal sløye fisk på havet å ikke kaste fiskeslo i sentrum slik de tidligere har gjort -T1

Her kommer det veldig tydelig frem at det er forskjell mellom utenlandske selskap og lokale operatører, alle eksemplene som ble nevnt i intervjuene handlet utelukkende om utenlandske operatører, de etablerte lokale operatørene hadde i stor grad tilrettelagt for disse utfordringene.

Andreck et al. nevner i tillegg til utslipp også luftforurensninger som en mulig ringvirkning av økt turisme(2005), dette var en ringvirkning flere påpekte, men det var ikke noe de mente var

et større problem direkte knyttet til havfisketurisme, men mer som en utfordring for hele reiselivsnæringen.

Nei det er klart at miljømessig så kan vi ikke se så mye positive konsekvenser på miljøet, det er folk som kjører langt for å komme hit, det er ikke miljøvennlig. De kanskje reiser med fly for å komme hit å fiske, de går ut i båter med store motorer for å fiske å så forvalter de noe som kanskje ikke er like miljøvennlig. -T2

Rapporten Bioforsk publiserte i 2013 hevder at havopplevelsesbaserte næringer har liten til ingen innvirkning på det fysiske miljøet(Thomas Holm Carlsen, Liv Jorunn Hind, 2013), dette er et utsagn som i stor grad bli støttet av lokalbefolkningen i forskningsområdet.

7.1.3 Kyststammen

Det største problemet fiskeriturisme i Nord Norge står over pr i dag er over eksport av fisk og tæring på lokale små fjordstammer (Moksness et al., 2011; Solstrand & Gressnes, 2014)

På spørsmål om havfisketurismen har noe å si for fiskebestanden i fjordene var synet delt. Men felles for alle intervjuobjektene var at de var kritisk til overfiske av både kyststammene og skreiepopulasjonen. Flere av intervjuobjektene mente de kunne se at kyststammen var på nedgang. Dette er en problemstilling også Andereck et al. og Pizam tilegner økt turisme. (2005; 1978)

Fisket har gått ned, de lokale fiskerne som fisker nært land og inne i fjordene rapporter om at det ikke er som det var før. Det har gått ned, det er klart at om det blir mange som fisker i fjordene og som utnytter og tar mer enn man skal. -B2

De siste ti årene har havet vært fullt, da er det ikke et problem, men det er dalende. -S4

Kvam og Stræte, Mokssnes et al. Og Solstrand og Gressnes påpeker alle at havfiskerieringen er en næring med manglende eller fraværende regulering og retningslinjer, dette synet ble delt av intervjuobjektene. Regulering var et gjentakende tema, eller mangelen på regulering for havfisketurismen i forhold til den ordinære fiskerieringen.(2010; 2011; 2014)

Fiskeri er strengt fordi det er sårbart. Det har man sett med de store industriflåtene, de kan ødelegge hele havet i løpet av relativt kort tid om det blir fritt frem. Det har mye å si for miljøet -G3

Et annet aspekt i samtalene om kystfiskebestanden som kom på banen var utnyttelse av vernede fiskearter.

Da er det en del normer som brytes fordi man fisker fisk som man ikke skal fiske, som for eksempel uer, som er noe man ikke gjør. -T3

(...) og så kommer de hit og velter på land den ene fiskesorten etter den andre, da ser vi spesielt fiskesorter som er vernet på enkelte årstider. Blant annet uer. De øser på land denne fisken på sommeren og høsten. Det er trist, når våre lokale fiskere ikke kan røre denne fiskebestanden. -T1

Solstrand og Gressnes sier at denne holdningen til overfiske kommer av turistenes «her i dag borte i morgen» mentalitet. (2014)

7.1.4 Kvotesatser

Mange av intervjuobjektene hadde naturlig nok sitt virke direkte i eller i tilknytning til fiskeindustrien, så dette var et tema som opptok de fleste. De med direkte tilknytning var de som hadde sterkest meninger om turistfiskekvoten.

Til tider er det fiskere som ser rødt når de hører ordet havfisketurisme. -B1

Det var enighet om at kvotesatsene som ble satt av Nærings- og fiskeridepartementet i forbindelse med de nye reglene for fritidsfiske fra 2017 (2017) var passe store.

Om man skal tenke 20 kilo, 30 kilo, 40 kilo, men det må være til eget forbruk tenker jeg. -T3

Det høres greit ut med kvotene som er i dag. -K1

Jeg tenker ti kilo er nok. Det er til eget forbruk. -B2

Ifølge flere intervjuobjekter var det ikke hva de lovlig kunne fiske som var problemet, men hvor mye de fisker og hva de gjør med det som blir over. Solstrand og Gressnes har også skissert denne utfordringen, for i realiteten er havfisketuristene lovbrøtere det øyeblikket de går over kvotesatsene sine(2014).

Noen fisker en dag å så er de ferdig neste dag, da har de fisket opp kvota si. Å noen fortsetter å fiske. Hva de gjør med fisken, noen spiser nok ikke alt. Jeg skal formulere dette mykt. De får ikke lever eller selge fisk, men jeg skal ikke spekulere i om de tar med seg for mye. -T2

Et ønske om å omdisponere kvotene og regulere næringen til fordel for rekrutteringskvoter var en ide som ble drøftet ved flere anledninger

Disse bedriftene mener de tar opp så mange tusen tonn at med en sterk regulering så kunne det vært tillagt rekrutteringskvoter for ungdom- B1

Alt i alt var det en stor enighet om at måten ting blir gjort på skaper stor frustrasjon blant innbyggerne i lokalsamfunnene med tilknytning til fiskerinæringen.

Lokale fiskere føler seg tråkket på tærne og fortrenget av turistfiskerne og mener at turistfiskerne kanskje har noen fordeler som de lokale fiskene ikke har. -B2

7.1.5 Miljømessige utfordringer

Bærekraftbegrepet Innovasjon Norge legger til grunn for reisemålsutvikling, krever at for at noe skal være miljømessig bærekraftig så må det ha en langsiktig forvaltning av natur og kulturressurser og at dette gjøres på en måte som gjør at disse ikke forringes som følge av reiselivsaktivitetene. (2012)

Elkingtons teori omfatter blant annet, luftkvalitet, vannkvalitet, og avfall(1998).

Lokalbefolkningen anser overfiske og utnyttelse av en sårbar ressurs som en utfordring, avfallshåndtering er på nåværende tidspunkt et voksende problem, Kvotereguleringene som skal forvalte en av Norges viktigste ressurser blir ikke håndhevet tilstrekkelig.

Lokalbefolkningen har støttet opp om Bioforsk rapporten som sier at havopplevelsesindustrien har liten til ingen innvirkning på det fysiske miljøet(Thomas Holm Carlsen, Liv Jorunn Hind, 2013), men dette gjelder i hovedsak forurensning og inngrep i naturen, for både kvotereguleringen og kyststammen er et område flere av intervjuobjektene mener det burde rettes mer fokus.

Støy blir ansett som et positivt tilskudd i lokalsamfunnet så lenge det ikke bryter med samfunnsnormene.

Legger vi utsagnene i intervjuene som har blitt gjennomført til grunne vil vi få både positive og negative utfall både på Innovasjon Norges definisjon og på Elkingtons teori.

7.1.6 Oppsummering av miljømessige ringvirkninger.

Miljømessige ringvirkninger som ble identifisert, ble kategorisert under fem ulike koder. Lydforurensninger, forurensning, kystbestanden, kvotesatser og miljømessige utfordringer. Disse fem kodene dekker alle ringvirkningene intervjuobjektene presenterte under intervjuprosessen.

Lydforurensninger av forskjellige slag ble identifisert som en ringvirkning under intervjuprosessen, men om det ble ansett som positivt eller negativt var avhengig av konteksten. Støy på grunn av havfisketuristenes aktiviteter generelt var ikke noe lokalbefolkningen bet seg nevneverdig fast i.

Forurensning generelt ble identifisert som en ringvirkning. I følge majoriteten av intervjuobjektene var fiskeavfall i forbindelse med foredling av havfisketuristenes fangst den største utfordringen i forbindelse med forurensning. Avfallshåndtering blir sett på som en mulig utfordring, men ikke et nåværende problem. På grunn av manglende rutiner for deponering av organisk avfall mener flere av intervjuobjektene at de kan merke en økning i skadedyrpopulasjonen. Den største utfordringen som ble identifisert var at forurensningen var til sjenanse for lokalbefolkningen. Med en økning i turismen følger en økning i transport og utslipp fra transport. Dette var ifølge intervjuobjektene ikke et problem. Forurensningene som blir identifisert av intervjuobjektene er delvis i tråd med rapporten Bioforsk la frem i 2013. I denne rapporten blir det konkludert med at denne typen næring har få eller ingen innvirkninger på det fysiske miljøet (Thomas Holm Carlsen, Liv Jorunn Hind, 2013). Selv om innvirkningene er få, så støtter funnen også opp under artikkelen av Andereck et al. som peker på de generelle miljømessige utfordringene ved økt turisme (2005). Andereck identifiserer luftforurensninger som et resultat (2005). Selv om intervjuobjektene ikke så denne typen utslipp som et større problem, så ble de identifisert.

Under koden kyststammen var det i hovedsak to aspekt som ble drøftet. Fiskebestanden og utnyttelse av sårbare ressurser. Noen av intervjuobjektene mente man kunne merke en nedgang i bestanden av fisk i fjordene, det ble nevnt ved flere tilfeller at denne observasjonen også var blitt gjort av lokale fiskere. Disse funnene er i tråd med Solstrand og Gressnes påstand om at et av de største problemene havfisketurismen står overfor i dag er tæring på lokale små fjordstammer (2014). Flere av intervjuobjektene så det også som et stort problem at havfisketuristene fisket målrettet etter særskilte fiskesorter, slik som uer. Uer er vernet på enkelte årstider.

Fiske er en vital del av næringsgrunnlaget for lokalsamfunnene i denne forskningsoppgave, derfor er det helt naturlig at kvotesatser var et meget omdiskutert tema. Det var enighet om at kvotesatsene som er satt av fiskeridepartementet var av en grei størrelse. Flere nevnte at det ikke handlet om kvotesatsene, men om all den fisken som ble tatt opp ulovlig over kvotesatsene som var problemet. Det ble også ved flere tilfeller nevnt at det var et ønske om å omdisponere de nåværende kvotene til rekrutteringskvoter for ungdom.

Etter å ha satt begrepet miljømessig bærekraftig utvikling, som definert av Innovasjon Norge, samt Elkingtons teori opp mot funnene, så er resultatene mangelfulle. Det er identifisert både positive og negative virkninger. Om de miljømessige ringvirkningene kan anses som bærekraftige er avhengig av hvilke objekter vi legger mest vekt på.

7.2 Samfunn

7.2.1 Aktivitet avler aktivitet

På spørsmålet hva er fordelene med havfisketurisme? ble jeg gjentatte ganger møtt med uttrykket aktivitet avler aktivitet. Mange av intervjuobjektene mente at all aktivitet førte noe bra med seg. Andreck et al. viser til forskning som hevder at økt turisme kan ha positive ringvirkninger som event, kulturell utveksling og oppfordre til kulturelle aktiviteter i lokalsamfunn(2005). Flere av intervjuobjektene mener at økt havfisketurisme fører med seg flere gjester som kan være med å bidra til å opprettholde det kulturelle sosiale tilbudet i bygdene.

Det er med på å generere mer gjester inn på sånn som på puben når det er event, at det er med på å gi bedre grunnlag for levende musikk og konserter. -H2

H1 mener at noen av turistene ønsker å oppleve det autentiske lokalsamfunnet og at det sosiale aspektet er halvparten av opplevelsen for mange.

Havfisketurismen fører mange forskjellige nasjonaliteter og kulturer til små rurale steder, T1 mener dette kan føre til gode opplevelse så lenge det er regulert, T2 mener at det ikke er et problem så lenge de besøkende forholder seg til de sosiale normene i samfunnet de kommer til. Det er når de ikke gjør det og har «her i dag borte i morgen» mentaliteten at det oppstår gnisninger som kan føre til kalde skulde og en negativ holdning fra lokalbefolkningen(Solstrand & Gressnes, 2014)

Det er flere som ytrer et håp om at reiselivet kan være med å vedlikeholde det tilbudet som ellers er på stedet.

Det er restauranter som kan holde åpent hele året og de trenger et fundament de også. Om det var bare vi som måtte drikke oss til alkoholikere for å holde puben åpen så hadde det vært dumt. -S3

For at lokalsamfunnet skal kunne få et utbytte av denne næringen så er det viktig å opprettholde et visst aktivitetsnivå, er det mulig å holde liv i bygda så er det ifølge G2 en mulighet for at det kan føre til flere besøkende som et resultat av liv og røre.

7.2.2 Beliggenhet

Et aspekt ved havfisketurismen slik den bli oppfattet i bygdene i dag, er lokalisering. Mange av intervjuobjektene fortalte om utfordringer vedrørende beliggenhet. Flere utenlandske havfisketuristoperatører har kjøpt opp eiendommer midt i boligfelt. Dette er ifølge flere intervjuobjekter et stort problem og kilde til konflikt.

Dette gjør at noen kanskje føler seg litt utrygg når de bor inne mellom andre privatboliger. De er nervøs for hva som kan skje. -B1

Drift av en reiselivsvirksomhet i et tettbygd boligområde er ikke optimalt, flere mener det har gått alt for langt, det fører med seg bråk og festing. Turistene er på ferie, men som G2 sier, det er ikke de nærmeste naboene. Disse må forholde seg til festing midt i uka og til langt på natt når de selv skal på jobb dagen etter.

Plan og bygningsloven krever at eieren søker om varig bruksendring når huset de har kjøpt ikke lenger skal benyttes som bolighus, men i næringsøyemed (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 1985). Kommunene kan ikke uten videre kreve en slik endring, men er avhengig av at operatøren søker om en bruksendring. Dette har kun vært gjort ved et tilfelle i en av kommunene. Der fikk søker avslag nettopp fordi det var planlagt drift av næring inne i et boligfelt.

Vi har hatt en sak nå hvor det er kjøpt opp flere hus her i bygda, inne i bebyggelsen som de ønsker å omdisponere, legge inn vann i garasjen å bruke det til noe det ikke er regulert for. Det er et boligområde, så om de skal komme inn der å gjøre det om til naust med innlagt vann og kai og alt, å gjøre det om til bedrifter. Da kommer de rett inn i husdørene våre og det er ikke ønskelig for folk. Da kan det begynne å skape konflikter. -S6

Dette er en problemstilling de fleste intervjuobjektene ytret negative meninger om.

Kommunene gav klare signaler til at turistfiskeoperatørene var velkommen til å etablere seg utenfor bebyggelsen, men presiserte at måten det har blitt gjort frem til nå, ikke kan fortsette.

Om de ønsker å etablere en fiskeribedrift så er de velkommen til å bygge et establishment som er myntet på dette. -B1

7.2.3 Sikkerhet

Under spørsmålet hva er de viktigste samfunnsmessige ringvirkningene, så var det et område som gjentatte ganger dukket opp, sikkerhet. Mange av intervjuobjektene mente fokuset på sikkerhet ikke var godt nok. Flere hadde observert turister som ikke var skikket til å benytte seg av motoriserte fremkomstmidler gjøre nettopp det. Turister var observert kjørende i bil og i båt i ruspåvirket tilstand. Dette var noe som alle var enig i at ikke var akseptabel adferd.

Småbåtloven sier i §32: *«Ingen som på grunn av sin tilstand må anses uskikket til det, må føre eller forsøke å føre en småbåt. Dette gjelder uansett om tilstanden skyldes påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel, sykdom, tretthet eller andre omstendigheter.»* (Nærings- og fiskeridepartementet, 1999)

De fisketuristene som kommer hit har en annen kultur enn oss, spesielt når det gjelder alkohol. -T1

Alkohol, bil og båt hører ikke sammen. -T2

Fokuset på sikkerhet på sjøen er viktig, spesielt i en region hvor mange har havet som arbeidsplass, så en generell bekymring vedrørende lokalkunnskap ble ytret. Ved flere anledninger når været var så dårlig at fiskerne lå til kai, ble turister observert på tur ut for å fiske.

Det er ganske betenkelig at når vante fiskere som kjenner forholdene, med vær og vind ligger til kai, og så går de ut. Og utsetter andre for fare. -G2

De utsetter ikke bare seg selv for fare, kystvakten kaller inn fiskerne for å hjelpe til i leteaksjoner, og utsetter da også ifølge G4 fiskerne for fare.

Flere nevner at det i dag ikke finnes krav for sporing av båtene på havet. Seriøse havfisketuristoperatører har noen form for sporing. Kommunene har gjennom næringsfondet vært med og hjulpet havfisketuristoperatører økonomisk, slik at de kunne anskaffe GPS

sparing til båtene sine. G4 forteller at det for kort tid siden var et forlis av en båt som tilhørte en havfisketuristoperatør. G4 forteller at det kun var flaks at det var båter i nærheten på tidspunktet, ellers kunne utfallet blitt langt fra lykkelig.

7.2.4 Verktøykassen

Norge er et ganske gjennomregulert samfunn, med lover og regler for det meste. Men ifølge Moksness et al. og Solstrand og Gressnes er det få reguleringer på havfisketuristindustrien (2011; 2014). Norge har de senere årene forsøkt å komme denne relativt nye industrien i møte med retningslinjer, senest gjennom endringen i toll og kvotereglene for fritidsfiske (Nærings- og fiskeridepartementet, 2017). Regulering av næringen var noe som gikk igjen under alle temaene. Drift, kvote og ansvarsområder, var bare noen av områdene intervjuobjektene mente det manglet og trengs reguleringer for.

Det må en skikkelig regulering til for å bestemme hva de kan og ikke kan gjøre. -S6

Det finnes i dag regelverket for de fleste problemstillingene som ble løftet frem under intervjuene.

Kvoteproblematikken dekkes av lov om fritidsfiske (Nærings- og fiskeridepartementet, 2017). Men de er ikke omfattende nok eller blir ikke håndhevet synlig, så for menigmann i gata så kan det se ut som om det ikke finnes styring.

Vi ser jo at vi kunne ønsket å styre det litt mer, hvordan det skal foregå slik at staten eller kommunen har kontroll. -G5

Flere intervjuobjekter ønsket det nye regelverket som gjør forskjell på registrerte og ikke registrerte operatører velkommen. De kan i dag kontrolleres og holdes oppsyn med.

Utfordringene er i stor grad knyttet til de uregistrerte havfisketuristoperatørene.

Om de ikke er registrert så kan du ikke kontrollere de. De lever litt i et litt illegalt marked hvor de tøyer grensa maksimalt. -H1

Kommunen kan gå inn å styre bruksendringer, dette har blitt gjort i en av de to kommunene i forskningsoppgaven. Her benyttet de seg av plan og bygningsloven for å kunne avvise en ønsket bruksendring på grunnlag av plassering av eiendom. (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 1985)

Det har vært et tilfelle hvor man har fått en søknad om bruksendring fra bolig til næringsformål. -B2

Måten vi kan begrense dette er at de må søke om å omdisponere boligen for å kunne bruke til utleie. Da kan vi si nei til det. Det er en måte vi prøver å styre det på. -S4

Men det er ikke motstand mot havfisketurisme, motstanden går i all hovedsak ut på beliggenhet. Flere tok til ordet for å åpne for å regulere områder utenfor bebyggelsen til slike formål.

Det er i så fall at man må se på lovverket en del, at det blir regulert og at vi kanskje blir flinkere å regulere områder til denne typen næring. -T1

Jeg håper vi får disse problemstillingene inn under arealplanlegging og samfunnsutvikling som viktige temaer. -T1

Det er en overveldende enighet om at regulering og regelverk må til for at utviklingen ikke skal komme ut av kontroll.

7.2.5 Samfunn og reiseliv, en utvikling

Kamfjord skisserer det helhetlige reiselivsproduktet, det rommer overnatting, transport, aktiviteter og bespisning (2015). Dette er retningen flere av intervjuobjektene ønsker at denne næringen skal utvikle seg i. At det skal ha større ringvirkninger i lokalsamfunnet. At gjestene skal komme og oppleve, ikke bare dukke opp for så å dra av gårde med ressursene som alle kunne ha nytte av. Slik havfisketurismeoperatørene operer nå så dekker de bare et lite område ifølge flere av intervjuobjektene

Man tar ikke tak i alt man kan ta rundt denne fisketurismen. Du har mye mer rundt, noen av de som kommer på fritidsfiske vil kanskje noe mer enn å fiske. De vil kanskje se litt mer, de vil kjøpe noe mer, de vil oppleve noe. Den biten der er vi nok litt dårlig på. -T3

At man kan etablere noe i kjølvannet av det slik at det ikke bare er enheter som har alt og så ser man ikke til turistene ellers. -G3

slik det drives i dag så har det ikke mye støtte i lokalsamfunnene, om lokalbefolkningen ble mer integrert og engasjert så er mulighetene større for at den negative holdningen som Solstrand og Gressnes snakker om kanskje forsvinner (2014)

Så lenge det ikke skaper arbeidsplasser eller legger igjen noe særlig med ringvirkninger heller i samfunnene her ute, så ser jeg ingen grunn til at man skal støtte det i utstrakt grad eller ha det som et satsningsområde. -B2

Det er bred enighet om at turisme er et positivt tilskudd. T1 mener at det kan være bra for fremtidig økonomi, om det blir et bra produkt kan det også være med å markedsføre regionen.

Jeg tror det kan bli veldig betydningsfullt om man klarer å stabilisere en type turisme som er etterspurt. Vi har et fortrinn i Nord-Norge i forhold til mange andre, det at vi bor som vi bor med nærhet til fisk, vi har fantastisk natur, fantastiske havområder utfor her, mulighetene er mange. -T2

Flere snakker om å gå helt vekk fra matauke turismen og heller satse tungt på opplevelsen,

Jeg vil gå så langt som å si at denne typen turisme må styres inn mot kun opplevelse, greier man ikke det eller det er ikke det attraktivt nok så er det ikke liv laget. -G3

Om det skulle være sånn at vi ser at vi holder på å miste kontrollen så kan det være vi må forby dette. Altså at man fokuserer på opplevelsen og ikke på hvor mye fisk du kan ta med hjem. Altså sportsfiske delen av det. -S3

Flere tar til orde for å kun satse på «catch and release», selv om Solstrand og Gressnes og Moksness et al. mener at det ikke finnes nok forskning på fiskedødeligheten ved «Catch and release» og at det trengs omfattende opplæring for å kunne gjennomføre det(2011; 2014).

Dette er noe gjester selv har uttrykt ønske om

Turister ber oss la være å poste bilder av kveite som er i båten. De fleste vil se noen som holder fisken og slipper den ut igjen. -S2

I hviteboka for destinasjonsutvikling så står det at sosial bærekraft vil si at det er en utvikling som skaper et attraktivt lokalsamfunn der folk gjerne vil bo og bosette seg(2012). Ifølge intervjuobjektene så har ikke havfisketurismen ført til en økning i innbyggertall, men flere tror at om denne formen for turisme utvikles i en bedre retning så kan det være med å skape arbeidsplasser og om ikke øke, så i alle fall opprettholde folketallet. Med økt aktivitet og tilgang på fritidstilbud som et resultat av havfisketurisme, så kan regionen bli et attraktivt område å bosette seg i.

Elkington snakker om sosial kapital og livskvalitet som målestokk for sosial bærekraft (1998). Med havfisketuristoperatører som nærmeste nabo, fem meter fra inngangsdøra er det liten tvil

om at dette ikke hever livskvaliteten til lokalbefolkningen. Men kan det faktisk at det skapes flere sosiale og kulturelle tilbud veie opp for dette?

7.2.6 Oppsummering av samfunnsmessige ringvirkninger.

Samfunnsmessige ringvirkninger som ble identifisert, ble kategorisert under fem ulike koder. Aktivitet avler aktivitet, beliggenhet, sikkerhet, verktøykassen og samfunn, reiseliv og utvikling. Disse fem kodene dekker alle ringvirkningene intervjuobjektene presenterte under intervjuprosessen.

En generell oppfattelse blant intervjuobjektene var at all aktivitet førte med seg noe positivt. Om havfisketuristene sosialiserer seg, tror de fleste at denne næringen kan være med å opprettholde aktivitetsnivået i lokalsamfunnet. Disse funnene støttes av Andereck et al. som viser til at en økning i turisme kan føre til en økning i kulturelle tilbud og samfunnstjenester og struktur(2005).

Blant intervjuobjektene var det en felles bekymring for utviklingen av nye fiskecamper, da i hovedsak med bakgrunn i lokasjon og plassering. Mange av intervjuobjektene ytret sin misnøye med etablering av reiselivsbedrifter inne i boligfelt. Dette ble sett på som et forstyrrende moment for lokalbefolkningen. Dette er et relativt nytt fenomen som har dukket opp i senere år i Norge.

I lokalsamfunn langs kysten med lange tradisjoner for bruk av havet, er fokuset på sikkerhet ganske sterkt. Flere intervjuobjekter ytret bekymring rundt sikkerheten til havfisketuristene og lokalbefolkning. Mangel på lokalkunnskap og kultur har ført til uheldige situasjoner på havet. Flere intervjuobjekter mener å ha observert havfisketurister benytte seg av rusmidler i forkant av bil og båtkjøring. Disse funnen viser til at det er en oppfattet manglende oppfølging av politimyndighetene da bruk av motoriserte kjøretøy i ruspåvirket tilstand er forbudt ved lov. At mangelen på lokalkunnskap kan føre til uheldige situasjoner kan være et resultat av manglende krav og regler til oppstart og drift av havfisketurisme relaterte bedrifter(Kvam & Stræte, 2010; Moksness et al., 2011; Solstrand & Gressnes, 2014).

Et av de mest nevnte ordene i hele intervjuprosessen er ordet regulering. Intervjuobjektene identifiserte mangelen på regulering innenfor alle aspekter av havfisketurismen som en stor utfordring. Kommunens manglende mulighet for å styre utviklingen av denne næringen ble nevnt. Dårlig eller ingen oppfølging av kvoter ble også nevnt. Blant intervjuobjektene var det

stor enighet om at reguleringer og regler må til for at utviklingen i havfisketurismen ikke skal komme ut av kontroll, denne oppfattelsen støttes også av Solstrand og Gressnes(2014).

Det ble gjennom intervjuprosessen ytret flere tanker rundt hvordan denne næringen burde utvikle seg for å være bærekraftig. Noen av forslagene som ble nevnt var å gå helt vekk fra matauke, og heller satse på opplevelsen. En av intervjuobjektene fortalte om henvendelser fra havfisketurister som ønsket at man skulle gå helt over til «*catch and release*». Denne typen aktivitet er ifølge Moksness et al. og Solstrand og Gressnes et alternativ, men for øyeblikket finnes det ikke tilstrekkelig forskning på hvordan dette påvirker fjordstammen med tanke på fiskedødelighet(2011; 2014). Det er en komplisert prosess som trengs opplæring i for gjennomføres med suksess (2011; 2014). Flere intervjuobjekt mente at havfisketurismen kunne bli en betydningsfull næring i lokalsamfunnet, om utviklingen gikk i en bærekraftig retning.

En konklusjon om de samfunnsmessige ringvirkningene er bærekraftige, og i tråd med Innovasjon Norges prinsipp samt Elkingtons teori blir vanskelig uten å ta en avgjørelse på hvilke elementer som veier tyngst. Veier aktiviteten som blir tilført lokalsamfunnet og dermed gjør lokalsamfunnet mer attraktivt å bosette seg i, tyngre enn at lokalbefolkningen nå har fått fiskecamper som nærmeste nabo(2012)?

7.3 Økonomi

7.3.1 Boligmarkedet

Media har portrettert utviklingen på boligfronten i bygdene som bygdedøden, mange kommuner langs kysten i Finnmark har ytret sine bekymringer i media om at utenlandske firmaer kjøper bolighus langt over takst for å drive med fisketurisme. Dette er en bekymring de fleste av intervjuobjektene deler. Flere mener at boligmarkedet har vært preget av at kapitalsterke selskaper har utkonkurrert lokale interesserte.

Vi er ikke komfortabel med denne utviklingen, dette kan gjøre at noen er kapitalsterke og vil betale over pris slik at de som vil etablere og bo ikke har mulighet eller økonomi til å by over.
-B1

Distriktskommunene trenger sårt kvalifisert arbeidskraft, B1 mener at det er mer interessant for unge å kjøpe en eldre bolig å renovere enn å starte helt på bunn når de vurderer muligheten for å etablere seg i lokalsamfunnet. Flere uttrykker sin frykt for utviklingen.

Ungdommen kanskje ikke får seg bolig fordi utenlandske aktører kommer inn og kjøper opp boliger for å drive på med fisketurisme. -T2

Andre mener at husene som har blitt kjøpt opp ikke nødvendigvis ville blitt solgt om ikke disse selskapene kom inn og kjøpte de. Det er en stor andel eldre hus det ville vært svært kostnadskrevenne å renovere opp til dagens standard, så noen av intervjuobjektene er glade for at husene blir renoveret men ikke nødvendigvis begeistret for hva husene skal benyttes til.

Men nå tror jeg at det ikke sikkert de husene som har blitt solgt til de russiske, de tror jeg ikke hadde blitt solgt. -H1

Meningen om at havfisketuristoperatørene utkonkurrerer lokalbefolkningen er intervjuobjektene delte i, her rangerer det fra absolutt ikke, til helt klart. Men en ting er de enige om, det har vært kjøpt opp flere eldre hus av utenlandske operatører.

Det kommer mye østeuropeere som kjøper opp eldre hus. -S6

Pizam nevner inflasjon i boligprisene som en mulig ringvirkning av økt turisme(1978). På spørsmålet om boligprisene hadde endret seg, var svarene enstemmige. Boligprisen har gått opp de siste årene. Men om dette var som et resultat av økt havfisketurisme eller en generell økning var meningene delte. Flere intervjuobjekter identifiserte turisme generelt som en faktor på økningen i pris, noen av disse mente at de nye tilskuddene i reiselivsnæringen på øya var en direkte pådriver for økning i boligprisene. En av intervjuobjektene gikk så langt som å kalle økningen kunstig høy.

Det har blitt et kunstig høyt prisnivå på boligene, noe som igjen kan være positivt, men vi ser det at det ikke er mange boliger ledige nå. -T1

Om denne utviklingen er negativ eller positiv er ifølge intervjuobjektene relativ, eier du bolig er det jo positivt at huset du eier stiger i verdi. Om du derimot forsøker å etablere deg vil denne utviklingen være vanskelig og følge.

Det er jo positivt at husene våre har en verdi, sånn at man ikke bare må gi de vekk. -G1

Det er ifølge intervjuobjektene ikke bare bolighus som blir kjøpt opp, men også gamle fiskebruk. Når det er snakk om nedlagt næringseiendom som blir kjøpt opp og satt i stand, blir holdningen til havfisketuristoperatørene en helt annen, her virker det som at de fleste enes om at det er positivt at slike eiendommer blir tatt i bruk til noe som ligner på det som det en gang ble brukt til.

(...) der har de tatt i bruk gamle fiskebruk og slikt, da blir det ny giv i bygdene og liv i gamle lokaler. -G3

Denne entusiasmen gjelder utelukkende når de tar i bruk nedlagte fiskebruk. I en av bygdene har en av de nye havfisketuristoperatørene gått så langt at det ble gjort forsøk på å kjøpe opp et fiskebruk som ble brukt av de lokale fiskerne til daglig. Dette falt ikke i god jord hos intervjuobjektene. En ting er å spille sammen med fiskerieringen, men en annen ting er når det blir gjort forsøk på å utkonkurrere en av hovednæringene i distriktet.

Han bød 1 million for (...) kaia hvor alle de lokale fiskerne har egne buer og lagerplass til fiskeutstyret sitt. -G4

Da skulle han kaste ut alle. -G1

Ved et annet tidspunkt gikk noen av de lokale fiskerne sammen for å kjøpe en eiendom i utviklingsøyemed, da kom en av havfisketuristoperatørene på banen og gav beskjed om at han ville overby uavhengig av prisen fiskerne kunne gi.

Da fikk vi beskjed av han som eide tomta at russeren kom til å by 5000 over oss uansett hva vi var villig til å gi. -G4

Ikke alle intervjuobjektene var like negative til utviklingen, men så muligheter for de som eide eiendom og ferieboliger.

Jeg vet er at mange bolighus står tom, så jeg tenker at noen av de bolighusene som da er registrert som fiskecamp sånn at de som eier de kan leie de ut å tjene litt penger på det. Og igjen om nå disse havfiskeoperatørene og turistene handler lokalt så er det vinn vinn situasjon. -K1

Dette var ikke en tankegang som ble støttet av majoriteten av intervjuobjektene

7.3.2 Penger i kassa

Pizam nevner at en ringvirkning av økt turisme kan være en oppfattet økt omsetning(1978), denne oppfatningen delte i stor grad ikke intervjuobjektene. En gjennomgående forståelse blant intervjuobjektene var at denne typen turisme ikke førte til spesielt store ringvirkninger for den lokale økonomien. Intervjuobjektene fra handelsstanden kunne bekrefte denne oppfattelsen.

I utgangspunktet tror jeg ikke de legger mye penger igjen, -H1

Flesteparten av intervjuobjektene mente at havfisketuristene i all hovedsak sto for selvhushold. Lite ble anskaffet på stedet og mange utenfor de store turistanleggene hadde med seg det meste de trengte mens de var på stedet.

Jeg ser at det er flere nordmenn som kommer med egne båter utover. Fisker og drar, de legger ikke noe igjen, kanskje litt fiskeslo -S4

Turistundersøkelsen fra 2016 viser at forbruket blant utenlandske turister er 11% lavere enn gjennomsnittsforkonsumet (Epinion, 2016), denne forståelsen deler også de fleste intervjuobjektene. Det ble et par ganger vist til at havfisketuristene var de nye bobilturistene. De kommer med alt de trenger for hele oppholdet, og bruker kun penger på brød, melk og drivstoff.

Ikke handler de her, ikke bruker de puben. Du ser de nesten ikke annet enn i kjeledress langs veien. -G3

For T3 var det viktig å skille mellom de ulike typene fisketurister. Matauketuristen som kom for å fylle fryseren og fritidsfiskeren som kom for opplevelsen. Da var oppfattelsen at fritidsfisketuristen la igjen betraktelig mer penger i lokalsamfunnet.

K1 ville presisere at hvor mye de la igjen i dag ikke var det viktigste, men at det førte til flere turister gjennom den gode varepraten.

7.3.3 Fast jobb eller sesongarbeid

Jeg stilte spørsmålet: vil etablering av havfisketurisme medføre flere arbeidsplasser i distriktene. Svarene var varierte, men B2 så ikke for seg at havfisketurisme ville skape flere arbeidsplasser i lokalsamfunnet, dette utsagnet ble støttet av de fleste. Flere mente at størstedelen av havfiskeoperatørene på Senja var utenlandske selskap.

De russiske fiskecampene som nok står for 95% av fisketurismen i Gryllefjord og på Yttersia. -H1

Reiselivsnæringen er en sesongbetont næring, Pizam nevner utfordringer som mye sesongarbeid og lite faste stillinger som noen økonomiske utfordringer (1978), disse utfordringene identifiserte også intervjuobjektene. En majoritet av intervjuobjektene var av

den oppfattelsen at størstedelen av arbeidsplassene tilknyttet denne næringen i all hovedsak var besatt av utenlandske sesongarbeidere.

Det hentes i stor grad ekstern arbeidskraft til de etablerte bedriften som er her. Fra Skandinavia, Litauen og sånn. -B2

Meningene om hvorfor det ble hentet ekstern arbeidskraft var delte. B1 sa at utfordringen var at de arbeidsplassene som kom, ikke var arbeidsplasser de lokale ungdommene var villige til å ta. Andre forklarte dette ved å vise til lønnsnivået i næringen, og mente det var bedriftene sin skyld siden de ikke ville betale mer enn absolutt nødvendig.

Generelt i dag så henter man arbeidskraft utenfra, billigere eller i alle fall så billig man kan uten å bryte loven. -G3

En mente at lønnsnivået ikke var eneste årsaken til at lokale ikke var villig til å ta disse jobbene.

Det er en ting vi må se i øynene, vi er blitt oppråtnet når det kommer til jobb. -G4

Blant intervjuobjektene var det et overveldende flertall som mente at havfisketurisme bare hadde startet. Men et av intervjuobjektene hadde ikke tro på hverken vekst eller utvikling

Jeg tror egentlig ikke fisketurisme er området der det kommer til å skje, det kommer nok ikke til å ha stor positiv betydning i form av vekst, arbeidsplasser eller tilflytning. -B2

7.3.4 Økonomiske utfordringer

Da jeg stilte et åpent spørsmål om hva intervjuobjektene mente var de viktigste økonomiske ringvirkningene havfisketurismen hadde på lokalsamfunnet, kom det en overveldende negativ respons, De fleste var veldig opptatt av mengden fisk som ble smuglet ut av landet. Solstrand og Gressnes viser til en samtale med tolletaten vedrørende mengden fisk som blir smuglet ut av Norge(2014). Intervjuobjektene fortalte historier om kassebiler med fryseskap og frysebokser som ble fylt opp før havfisketuristene forlot stedet.

Jeg har hatt gjester med varebil og fryseboks. Fisk er hard valuta i mange land. Du får solgt det for mye penger. -S2

Man sitter i stua og ser ut av vinduet og ser at de bærer eske etter eske ferdig frosset fisk inn i bilene og på tilhenger før det kjører. Da snakker vi flere hundre kilo. -G4

De fleste av intervjuobjektene var enige om at denne måten å drive på ikke var bærekraftig eller ønsket. Å se at havfiskeoperatørene er med å bidra til at store mengder ressurser og verdier blir ført ut av lokalsamfunnene uten at lokalbefolkningen sitter igjen med noe, var en frustrerende for de fleste. Solstrand og Gressnes viser til at tolletaten mener det ligner på organisert kriminalitet(2014), denne oppfatningen blir delt av flere av intervjuobjektene. En går så langt som å kalle det havfiskekriminalitet. En annen av intervjuobjektene er helt sikker på at det ikke kan kalles noe annet enn mafiavirksomhet.

Det er ren mafia, det er bare å se, det er ikke noe annet enn mafia, kun svarte penger. Kun mafiapenger. Mafia, enkelt og greit. -G4

I hviteboka for destinasjonsutvikling så viser man til at økonomisk bærekraft er en sunn økonomisk utvikling med langsiktige perspektiv som gir en robust lokal økonomi(2012). Basert på intervjuobjektene egne utsagn så kan det ikke hevdes at havfisketurismen bidrar til mer penger i lokalkassa, hverken gjennom jobb eller hva turistene selv legger igjen lokalt. Elkington og Slaper & Hall mener man må se på pengeflyten som påvirker bunnlinja, gjennom inntekter, utgifter og skatt(1998; 2011). Her kan det se ut som om utgiftene for lokalsamfunnene er større enn inntektene. Rapporten fra NFH viste til en inntekt på mellom 2.2 til 2.4 milliarder i havfiskebasert turistnæring(Borch et al., 2011). Om man kan legge utsagnene og meningene til intervjuobjektene til grunn så går lite av disse inntektene tilbake inn i lokalsamfunnet.

7.3.5 Oppsummering økonomiske ringvirkninger

Økonomiske ringvirkninger som ble identifisert, ble kategorisert under fire ulike koder. Boligmarkedet, penger i kassa, fast jobb eller sesongarbeid og økonomiske utfordringer. Disse fire kodene dekker alle ringvirkningene intervjuobjektene presenterte under intervjuprosessen.

Mange av intervjuobjektene fortalte at utenlandske aktører hadde kjøpt opp privatboliger for å drive fiskecamper. Dette ble identifisert som både positivt og negativt av intervjuobjektene.

Det positive var at hus som ellers hadde stått til forfall, nå fikk nytt liv. Husene som ble kjøpt opp, ble pusset opp og satt i stand. Disse husene var ikke lengre en skamplett i lokalsamfunnet. Dette igjen var med å bidra til en økning i boligprisen. En av intervjuobjektene sa at boligprisene nå var kunstig høye. Boligpris blir også nevnt av Pizam, som identifiserer inflasjon i boligprisen som en mulig negativ konsekvens av turisme(1978).

En av de negative aspektene var en gryende mangel på bolig til lokalbefolkningen. Noen

nevnte at de utenlandske aktørene hadde lagt inn bud langt over takst, for å utkonkurrere lokalbefolkningen. Næringseiendom som fiskebruk blir også oppkjøpt. Såfremt disse ikke er i bruk i dag, så mente flertallet av intervjuobjektene at ny aktivitet i nedlagt næringseiendom var positivt for samfunnet.

En felles oppfattelse hos intervjuobjektene var at havfisketuristene i hovedsak bedrev selvhushold, De har med seg alt det trenger av mat og drikke når de kommer, og legger derfor igjen veldig lite penger hos bedrifter utenfor reiselivsnæringen. Dette var oppfatning handelsnæringen kunne bekrefte. Pizam nevner en oppfattet økt omsetning hos lokale bedrifter(1978), denne oppfatningen deler ikke intervjuobjektene. De mente at muligheten kunne være der i fremtiden, men at dette ikke var en realitet i dag.

Ved å stille spørsmål om havfisketurismen ville føre til en økning av arbeidsplasser, fikk jeg et mer eller mindre enstemmig nei som svar. Få hadde tro på at havfisketurismen slik den er i dag ville føre til flere arbeidsplasser. I dag er det en del arbeidsplasser tilknyttet havfisketurismen, men det er i all hovedsak sesongbetonte arbeidsplasser. Få faste arbeidsplasser og mye sesongarbeid er helt i tråd med utfordringene som er skissert av Pizam(1978). De fleste intervjuobjektene var enige i at det utenlandske arbeidstakere som tok disse stillingene. Hvorfor det var slik var det delte meninger om blant intervjuobjektene.

En av de store utfordringene i havfisketuristnæringen er utførselen av mer fisk enn kvotebestemmelsene tillater. Dette var det også en felles oppfattelse om, fra intervjuobjektene side. Eksempel på observasjoner av denne typen aktivitet ble delt av flere av intervjuobjektene. Et intervjuobjekt gikk så langt som å kalle det for mafiavirksomhet. Denne oppfattelsen støttes av Solstrand og Gressnes som referer tolletaten i Nord-Norge på at det ligner på organisert kriminalitet(2014). De fleste intervjuobjektene var enige i at dette absolutt ikke var en bærekraftig måte å drive på.

Ut ifra funnene som ble gjort i intervjuene er ikke havfisketurismen økonomisk bærekraftig, hverken fra Innovasjon Norges eller Elkingtons perspektiv. NFH rapporten rapporterer mellom 2,2 milliarder til 2,4 milliarder i økonomisk fortjeneste for bedriftene innenfor havfisketurisme næringen. De tar kun for seg bedrifter i direkte tilknytning av næringen. Legger man turistundersøkelsens resultater til grunn, har forbruket blant utenlandske turister gått ned mellom 4% og 15% fra rapporten ble presentert og frem til 2016(2011; Epinion, 2016). Funnene i denne forskningsrapporten viser at selv om den økonomiske fortjenesten direkte i næringen er stor, er oppfattelsen blant intervjuobjektene at lite faller tilbake på

lokalsamfunnet. Intervjuobjektene kunne ikke se noen positiv økonomisk ringvirkning. Havfisketurisme vil derfor ikke føre til en sunn økonomisk utvikling som gir en robust lokaløkonomi og stemmer da ikke overens med hva Innovasjon Norge har lagt til grunn for økonomisk bærekraft(2012).

8. Konklusjon

I denne forskningsoppgaven har jeg valgt å se på hvilke ringvirkninger havfisketurismen har i rurale områder. Jeg har intervjuet seks fra kommunesektor, to fra handelsnæringen og gjennomført to gruppeintervjuer med henholdsvis seks og syv deltagere fra lokalbefolkningen. Totalt ble 21 objekter intervjuet i forbindelse med denne forskningsoppgaven.

Jeg valgte å benytte meg av underproblemstillinger for å dekke over så mange områder som mulig. Dette gav meg muligheten til å skape et holistisk bilde av havfisketurismen uten å vektlegge et aspekt over et annet. Økonomi, miljø og samfunn har blitt drøftet og analysert hver for seg. Den ene utelukker allikevel ikke den andre. For eksempel kvotesatser, dette er et tema som faller inn under alle underproblemstillingene. Kvotesatsene har direkte med miljø og gjøre gjennom påvirkning av naturressurser. Gjennom tilgang på fisk er det avgjørende for økonomien i fiskenæringen, og gjennom arbeiderne i fiskenæring gjør det utslag på om det er mulig å bo i rurale områder. Derfor er kvotesatsene en vital del av alle tre underproblemstillinger.

I denne forskningsoppgaven var ikke målet å stille funnene fra kommunesektor, handelsnæring og lokalbefolkningen opp mot hverandre, de skulle fylle ut hverandre og skape et helhetlig bilde. Dette bildet ble satt opp mot teorier på området.

Hvilke ringvirkninger har havfisketurismen i rurale områder?

Miljømessige ringvirkninger som er blitt identifisert i drøftingen var:

- Problem med avfallshåndtering, dette var i hovedsak et problem som kun vedrørte utenlandske firma som har startet opp de senere årene, her var det stor enighet om at de etablerte operatørene hadde gode ordninger for å håndtere dette.
- En mulig nedgang i kystfiskestammen som resultat av økt havfisketurisme.
- Økt usikkerhet og økt støyforurensning som resultat av en økende festkultur.

Samfunnsmessige ringvirkninger som ble identifisert var:

- Økt aktivitet i lokalsamfunnene.
- Usikkerhet og frustrasjon som et resultat av plassering av nyetablerte havfisketurismebedrifter.
- Mindre tilgang på bolig for lokalbefolkningen som et resultat av oppkjøp av privatboliger for å etablere fiskecamper.

- Et mer estetisk tiltrekkende lokalsamfunn som resultat av oppussing av oppkjøpte boliger.
- En økning i prisnivå på boliger som muligens kan knyttes delvis til økningen av havfisketuristoperatører i bygdene.
- Et økt fokus på sikkerhet på havet som et resultat av tidligere ulykker og uhell.

Økonomiske ringvirkninger som ble identifisert var:

- En utgift for staten og lokalsamfunnet i form av massiv smugling av fisk ut av landet.

Det ble identifisert ti ringvirkninger som intervjuobjektene mente var en direkte konsekvens av havfisketurisme i rurale områder. Av disse ti ringvirkningene var det to som var positive, og syv var negative. En av ringvirkningene ble beskrevet som positiv av noen, og negativ av andre. Ringvirkningen som ble ansett som både positiv og negativ var økningen i boligprisene, det ble ansett som positivt for de som eide eiendom, men negativt for de som ønsket å etablere seg.

Det ble ikke identifisert noen positive ringvirkninger innenfor tema miljø. Selv om det ikke ble identifisert noen positive ringvirkninger innenfor miljø, betyr ikke det nødvendigvis at havfisketurisme er miljøskadelig. Det er mer en forståelse at alle typer turisme setter igjen noen fotspor. Det ble identifisert ringvirkninger, men de ble ikke nødvendigvis ansett som store ringvirkninger noe som er i tråd med teorien som sier at denne typen næring har liten eller ingen innvirkning på det fysiske miljø.

Innenfor tema samfunn finner vi alle de positive ringvirkningene som ble identifisert, disse gikk på en økning i aktivitet og estetikken i lokalmiljøet. Setter vi de positive opp mot de negative vil allikevel de negative ringvirkningene veie tyngst, da tilgang på bolig og plassering av de nye havfisketuristbedriftene var noe som skapte mer engasjement hos intervjuobjektene.

Økonomi er en stor del av reiselivsnæringen generelt, det ble identifisert kun en ringvirkning av havfisketurisme, denne var negativ. Turistene la ikke igjen penger i lokalsamfunnene. Det ble skapt få arbeidsplasser. Arbeidsplassene som ble skapt, ble fylt av utenlandske sesongarbeidere. Dermed forsvinner også muligheten til å inndrive skatt. Turistene var i stor grad selvforsynte, så handelsnæringen merket ikke noen nevneverdige ringvirkninger.

Havfisketurisme slik den blir gjennomført i dag fyller ikke Innovasjon Norges prinsipp for bærekraftig utvikling, den slår heller ikke ut positivt på Elkingtons tredelte bunnlinje teori. I dag oppveier de negative ringvirkningene de positive langt på vei, empirien kan tyde på at bygdene har lite å tjene på havfisketurismen slik den har utviklet seg frem til nå. For at havfisketurismen skal kunne være et positivt tilskudd i rurale områder, er det helt avgjørende at den videre utviklingen skjer i tråd med Innovasjon Norges prinsipp for bærekraftig utvikling, og at den følger retningslinjene som er satt i stortingsmeldingen for reiselivet. Næringen kan med fordel fortsette utviklingen i dialog med lokalbefolkning og andre lokale aktører.

Det er helt til slutt viktig å presisere at disse funnene er basert på lokalbefolkningens oppfattede ringvirkninger av havfisketurismen.

8.1 forslag til videre forskning

Havfisketurisme er en relativ ung nisje innenfor reiseliv, men det er en raskt voksende nisje. Det knytter seg mange utfordringer vedrørende hvordan operatørene opererer i dag. For å måle de faktiske ringvirkningene kunne det vært en ide å gjøre en bærekraftsanalyse for å finne ut om de faktiske ringvirkningene stemmer overens med de oppfattede ringvirkningene.

01.01.2018 trådte nye kvoteregler for fritidsfiske i kraft, det kan derfor være interessant å se på hvilke endringer dette har fremover på de oppfattede ringvirkningene havfisketurismen i rurale områder.

Det kunne også vært interessant å se på hvilke holdninger lokalbefolkningen har til denne næringen. Er det mulig å få til en synergisk løsning mellom turisme, fiskeri og lokalsamfunnet?

Et område det er forsket lite på og som var et stort fokus for de fleste av intervjuobjektene var de utenlandske aktørene som har kommet til i denne næringen. Det eneste av informasjon som finnes om disse aktørene er portrettert sporadisk i media, men med den veksten som media rapporterer hadde det vært en ide å se nærmere på disse aktørene. Hvilken rolle spiller de? hvilke regler gjelder for disse operatørene? og hvordan påvirker de lokalsamfunnene de opererer i?

9 Litteraturliste

- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., & Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056–1076. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2005.03.001>
- Berg Kommune. (2018, 04 23). *Vis brosjyre*. Hentet fra Berg kommune: <http://www.visbrosjyre.no/berg-kommune/WebView/>
- Borch, T., Moilanen, M., & Olsen, F. (2011). *SJØFISKETURISME I NORGE – DEBATTER , REGULERING , STRUKTUR OG*. Tromsø: Norut Tromsø.
- Brinkmann, S., & Tanggard, L. (2010). *Kvalitative Metoder, Empiri og teoriutvikling*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Det kongelige nærings- og fiskeridepartement. (2016). *Opplev Norge - Unikt og Eventyrlig* (Vol. 19). Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/95efed8d5f0442288fd430f54ba244be/no/pdfs/stm201620170019000dddpdfs.pdf>
- Epinion. (2016). *TURISTUNDERSØKELSEN - OPPSUMMERING AV SOMMERSESONGEN 2016*.
- Harboe, T. (2013). *Metode og projektskriving - En introduktion*. Fredriksberg: Samfundslitteratur.
- Innovasjon Norge. (2008). *Hvitebok for reisemålsutvikling*. Innovasjon Norge.
- Innovation Norway. (2014). *Reiselivsstrategi Reiselivsstrategi for Innovasjon Norge 2014 – 2020*.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser, Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- John Elkington. (1998). ACCOUNTING FOR THE TRIPLE BOTTOM LINE". *Measuring Business Excellence*, 2(3), 18–22.
- Kamfjord, G. (2015). *Det helhetlige reiselivsproduktet* (1. utg.). Oslo: Fagspesialisten AS.

- Kommunal- og moderniseringsdepartementet . (1985, 14 06). *Lovdata*. Hentet fra Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71?q=plan%20og%20bygningsloven>
- Krumsvik, R. J. (2013). *Innføring i forskningsdesign og kvalitativ metode*. Bergen: Fabokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju, 2.utgave*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvam, G., & Stræte, E. P. (2010). Innovation and Diffusion - Different Roles in Developing Nature-Based Tourism. *The Open Social Science Journal*, 3, 30–40.
- Leedy, D. P., & Ormrod, E. J. (2015). *Practical research, Planning and Design, eleventh edition*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Lysvold, S., & Mikalsen, K. (2015, 07 05). *NRK*. Hentet fra NRK Nordland: https://www.nrk.no/nordland/mer-enn-600-turistfiskeanlegg-i-norge_-_myndighetene-har-ingen-kontroll-1.12436212
- Moksness, E., Gjørseter, J., Lagaille, G., Mikkelsen, E., Olsen, E. M., Sandersen, H. T., & Vølstad, J. H. (2011). Effects of fishing tourism in a coastal municipality: A case study from Risør, Norway. *Ecology and Society*, 16(3), 24. <https://doi.org/10.5751/ES-04290-160311>
- Nærings- og fiskeridepartementet. (1999, 1 1). *Lovdata*. Hentet fra Lov om fritids- og småbåter (småbåtloven): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-06-26-47>
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2017, 07 05). *Regjeringen.no*. Hentet fra Nytt turistfiskeregelverk: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt-turistfiske-regelverk/id2564251/>
- Pedersen, H. (2008). Bosetting og bærekraftig ressursbruk i kystsonen.
- Pizam, A. (1978). Tourism's Impacts: The Social Costs to the Destination Community as Perceived by Its Residents. *Journal of Travel Research*, 16(4), 8–12. <https://doi.org/10.1177/004728757801600402>
- Slaper, T., & Hall, T. (2011). The Triple Bottom Line : What Is It and How Does It Work? *Indiana Business Review*, 4–8. Retrieved from

<http://www.ibrc.indiana.edu/ibr/2011/spring/article2.html>

Solstrand, M. V., & Gressnes, T. (2014). Marine angling tourist behavior, non-compliance, and implications for natural resource management. *Tourism Management*, 45, 59–70.
<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.03.014>

Thomas Holm Carlsen, Liv Jorunn Hind, T. J. og J. L. (2013). *Bioforsk Rapport Bærekraftig havbasert reiseliv En analyse av miljømessig , sosial og økonomisk* (Vol. 8).

Thuesen, N. P., Thorsnæs, G., & Røvik, S. (2017, 11 6). *Store Norske Leksikon*. Hentet fra Norge, Geografi og miljø: https://snl.no/Norge#-Geografi_og_milj%C3%B8

Torsken Kommune. (14, 11 08). *Om Torsken*. Hentet fra Torsken Kommune:
<http://www.torsken.kommune.no/om-torsken.336405.no.html>

10 Vedlegg

Vedlegg 1, Intervjuguide Intervjuguide

Presenter meg selv.

Gå kjapt igjennom samtykkeskjema og få alle til å signere.

Innledning

Jeg skal se på hvilke ringvirkninger Havfisketurisme har på små lokalsamfunn. Jeg skal stille deg/dere noen spørsmål innenfor alle tre områdene. Jeg vil gjerne at dere skal diskutere det innad i gruppen/ jeg vil gjerne at du svarer utfyllende på spørsmålet, det er ingen gale eller rette svar.

Jeg vil gjerne vite hvem dere er.

- Hva heter du?
- Hvor gammel er du?
- Hvor kommer du fra?
- Hva jobber du med?

Start:

1. Kan du/dere fortelle hva du/dere mener er ringvirkninger av havfiskefisketurisme på Senja
 - Positive?
 - Negative?

Miljø:

2. Støy
Har havfisketurisme innvirkning på Lydnivået i lokalsamfunnet?
 - Hvordan?
3. Fiskestammen
Hva har turistfiske å si for fiskebestanden i fjordene på Senja?
 - Hva?
4. Hvor mye fisk mener du/dere fisketuristen skal få ta med seg hjem?
 - Hvorfor?
5. Hva er mener du/ dere de viktigste ringvirkningene havfisketurisme har på miljøet på lokalt plan?
 - Positive?
 - Negative?

Økonomisk:

6. Tilgang på bolig
Har etableringen av havfisketurisme gått ut over tilgangen på bolighus?
 - Hvordan?
7. Priser på bolig
-Har prisnivået på boliger endret seg siden etablering av havfisketurisme?
 - Hvilke fordeler har dette?
 - Hvilke ulemper har dette?
8. Inntekter
-Hvor mye tror du/dere en havfisketurist totalt bruker på: overnatting, transport, leie av utstyr, fiskeavgifter, fly etc. ... altså hele pakken.
 - Er det mer enn andre turistgrupper?
9. Vil etablering av havfisketurisme medføre flere arbeidsplasser i distriktene?
 - Hvordan?
10. Hvem får disse arbeidsplassene?
 - Hvorfor?
11. Hva mener du/dere er de viktigste ringvirkningen havfisketurismen har for økonomien på lokalt plan?
 - Positive?
 - Negative?

Sosialt

12. Innbyggertall
har bygda fått en endring i innbyggere etter etablering av havfisketurisme?
 - hvordan

Samhold

13. Hva er fordelene med havfisketurisme
14. Hva er ulempene med havfisketurisme
15. Hva vil havfisketurisme ha å si for lokalsamfunnet i løpet av de neste 10-20 årene
16. livskvalitet
-Påvirker havfisketurisme hverdagen din på noen måte?
17. Hva mener du/dere er de viktigste ringvirkningene havfisketurismen har på sosiale forhold på lokalt plan?
 - Positivt?
 - Negativt?

Avslutning

18. Er det andre ringvirkninger av havfisketurisme som ikke er nevnt men som burde tas med?

- Positive?
- Negative?

Tusen takk for at du/dere tok deg/dere tid til å delta i dette studiet.

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Ringvirkninger av havfisketurisme på Senja

Bakgrunn og formål

Formålet med dette studiet er å kartlegge de mulige ringvirkningene havfisketurisme har på Senja pr i dag. Studiet er en del av bachelor studie i Reiselivsledelse på avdeling for Økonomi og samfunnsfag ved Høgskolen på Vestlandet, Campus Sogndal.

Oppgaven blir skrevet på oppdrag fra Berg og Torsken kommune og skal brukes til utvikling av Turistplan og videre Samfunnsutvikling.

Berg og Torsken kommune har vært ansvarlige for å skaffe til veie en representativ deltaker gruppe.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse av studie innebærer å delta på et intervju, varighet av intervju varierer avhengig av antall deltakere i intervjuet.

Ingen personlige eller sensitive opplysninger ut over, navn, alder, yrke og lokal tilhørighet vil bli hentet inn.

Data vil bli registrert i form av lydopptak og notater.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Personopplysninger vil være tilgjengelig for Student og veileder samt rådgivere. På grunn av det lave folketallet i regionen studiet utføres, er det en mulighet for at deltakeren kan gjenkjennes i publikasjonen, men all data som blir brukt til publikasjonen vil bli anonymisert.

Oppgaven skal etter planen avsluttes 14.05.18. Alle personopplysninger vil bli lagret på ekstern harddisk. Personopplysningene kan bli oppbevart på ubestemt tid.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Samtykke til deltakelse i studien:**Ringvirkninger av havfisketurisme på Senja**

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg ønsker å motta publikasjonen når den er ferdigstilt

(e-postadresse publikasjon skal sendes til)

Vedlegg 3, Statusrapport

Statusrapport og oversikt over reiseliv på Senja, med fokus på fisketurisme

Innhold

Senja som mål for fisketurisme	61
Kjærnenæringene	61
Statistikk	63
Ressursgrunnlag på reisemålet Senja	64
Overislingsnæringen	65
Bærende produktkonsept	65
Interessenter	65
Merkevaren Senja	66
Markedsføring	67
Trender i markedet	67
Referanser	68

Senja som mål for fisketurisme

Fisketurisme er et voksende marked på nasjonalt plan. Dette er en statusoppdatering for å kartlegge det eksisterende reiselivet på Senja, samt se på hvilken rolle de eksisterende reiselivsoperatørene har i dag.

For å få et mest mulig oversiktlig bilde av de eksisterende reiselivsoperatørene har offentlig informasjon blitt hentet ut av statistikknett. Da denne informasjonen ikke er veldig spesifikk har det vært nødvendig å kontakte turistleverandørene direkte for å få en oversikt over hvor mange av de besøkende som kommer til øya for å fiske. Tallene er kun veiledende.

Det er pr i dag 11 registrerte fisketuristleverandører på Senja, kun tre av disse har vært behjelpelig med tall på omsetning samt overnattinger. Disse er de tre største av bedriftene innenfor næringen pr i dag, etter ønske fra bedriftene vil de ikke bli omtalt ved navn men som Bedrift 1, 2 og 3.

Kjernenæringene

Senja har et mangfold av aktører innenfor kjernenæringen. Under vil de deles inn i de respektive næringene i klyngen, noen av aktørene beveger seg innenfor flere av de ulike kjernenæringene.

Overnatting	Attraksjoner og aktiviteter
Hamn i Senja	Senja Mountain lodge
Skaland hotell	Basecamp Senja
Kaikanten	Hamn i Senja
Medfjord brygge	Medfjord Brygge
Basecamp Senja	Kaikanten
Flakstavåg camping og sjøfiske	Nasjonal Turistvei
Fjordbotten camping	Senja Event
Altiettferie	Kråkeslottet
Senja Camping	Senja Camping
Senja Kystferie as	Senja familiepark
Skatvik camping	Senja Trollet
Kråkeslottet	Kveitmuseet
Senja Vandrerhjem	Art Senja
Tranøybotn camping	Hofsøy bygdemuseum
Northern Adventure	Midt-Troms museum
Frovåg Havfiske	Ånderdalen nasjonalpark
	Sazza

Transport	Servering
Senjafergene	Hamn I Senja
Senja rutebil	Skaland Camping
Senja Taxi	Widtsten
Kaldfarnes Taxi	Skreien spiseri
Basecamp Senja	Kråkeslottet
Hamn i Senja	Slåttebakken gard
Medfjord Brygge	Medfjord brygge

I tillegg til disse kjernenæringene har vi tre reiselivsorganisasjoner som er tilknyttet øya: Destinasjon Senja og Senja Reiseliv er lokale organisasjoner, mens det overordnede ansvaret faller på Nord-norsk reiseliv som er den regionale reiselivsorganisasjonen. Senja er pr i dag delt inn i fire Kommuner, Berg, Torsken, Tranøy og Lenvik. De skal slås sammen fra 01.01.2020 etter pålegg fra kommunaldepartementet. Storkommunen vil da hete Senja Kommune.

Statistikk

Jeg har tatt for meg totale gjestedøgn på Senja i 2017.

Fordelt på hotell, hytter og camping er det totalt registrert 77840 gjestedøgn i 2017, fordelt henholdsvis på hotell: 38739, og camping/hytter: 39101. Disse tallene er hentet fra Statistikknett.

Under er tallene presentert i en tabellarisk fremstilling av fordelingen på markedene.

	Nordmenn	Utenlandske
Hotell	28328	10411
Camping/hytter	20471	18630
Totalt	48799	29041

Ferieturister er ifølge statistikknett den største andelen av de overnattende på hotell. Camping og hytteturistene er det ingen statistikk på.

For å få en bedre oversikt over hvor stor andel av disse turistene som kommer til Senja for å fiske har jeg bedt om å få ut informasjon hos alle de registrerte reiselivsoperatørene på øya for å få en ide om hvor mange av disse turistene som benytter seg av fiske som aktivitet under deres besøk på øya.

Som nevnt tidligere har jeg fått positiv respons fra tre bedrifter av totalt elleve. Disse tallene vil bli presentert under. I tillegg til disse tre bedriftene fikk jeg negativ respons fra en bedrift. Bedriften som gav negativ respons på forespørselen begrunnet det med at dette var tall de ikke ønsket å dele. Spørsmålene som ble stilt alle bedriftene var: hvor mange gjestedøgn har dere i året, hvor mange båter har dere og hvor stort belegg har dere på båtene i løpet av året. Det ble også spurt om registrerte fisketurer fra bedriftens side. Tallene jeg fikk i retur er cirka tall da ingen av de tre bedriftene som ble forespurt hadde en form for registreringssystem som tillot dem å hente ut så detaljert informasjon. Tabellen under vil vise hvor mange gjestedøgn bedriften hadde i snitt pr måned og hvor mange døgn i snitt pr måned båtene var utleid til fisketurister uavhengig av hvor mange båter hver bedrift har. Alle tallene er fra 2017.

	Gjestedøgn i måneden	Utleiedøgn av båt	Prosent av gjester som leide båt
Bedrift 1.	1640,4	6,8	0,41%
Bedrift 2.	1350	30	2,22%
Bedrift 3.	258	10	3,88%

Det er flere svakheter i denne utregningen, det er ingen oversikt over hvor mange som var med i hver båt, det kan variere, ifølge bedriftene selv kan man være opp til syv personer om bord i båtene deres. Dette må tas til etterretning når man leser tallene.

Sesongen for fisketurisme er i hovedsak vintermånedene i Nord, den største pågangen vil derfor være sentrert innenfor seks måneder, for ordens skyld er tallene delt på tolv måneder selv om det i perioder ikke er noen pågang og i høysesongen er båtene fullbooket.

Disse tallene er på ingen måte uttømmende, men viser at det er en nisje som er etterspurt i perioder.

På grunnlag av manglende respons kan jeg dessverre ikke dra noen slutning om hvorvidt det er et voksende eller synkende marked.

En annen utfordring innenfor dette markedet som også må tas med i betraktning, er de uregistrerte fiskecampene som de senere årene har dukket opp i flere av bygdene på Senja. Dette er utenlandskregistrerte operatører som leier hus av privatpersoner og selger pakketurer. Her har jeg ikke lyktes med å få tak i besøkstall da mange opererer i en gråsoner. Private boliger som blir leid ut til næringsvirksomhet, men ikke er regulert for næringsvirksomhet.

Ressursgrunnlag på reisemålet Senja

Naturkvaliteter	Kultur
Midnattssol	Fiskefestival
Fjell, Djevelens tanngard, Kvænan	Art i Juli, kunsthøst
Fjorder	Skrei og møljefestivalen
Nordlys	Skrolsvikdagan, lokal festival
Mørketid	Kveitmuseet
Ånderdalen nasjonalpark	Art Senja, kunst kollektiv
Bøvær, badestrand	Hofsøy bygdemuseum
Sandsvika, vernet strandområde med flyvesand.	Midt-Troms museum
Nasjonal Turistveg Senja	Slåttebakken gård, lokalmatprodusent
Dronningstien, etablert av Dronning Sonja	Vardneset urtegård
Malstrøm i Bergsfjorden	Torsken Kirke

Skreifiske Kveitefiske	
Menneskeskapte attraksjoner Senjatrollet, hulder og trollparken Senja Familiepark Senja Camping, badeland	Visuelle kvaliteter Tungeneset fyr, utsiktspunkt «Magasuget», utsiktspunkt Husøy, unikt bygningsmiljø Gryllefjord, vakreste fiskeværet i Troms

Overrislingsnæringen

Senja er en stor øy med lav befolkningstetthet, det er derfor helt nødvendig å inkludere overrislingsnæringen i utkantstrøkene. Etter samtale med to butikkeiere på øya så kan de informere om at de merker en stor økning i omsetning i høysesongen, men da det ikke lar seg gjøre å skille mellom turist kroner og pengene lokalbefolkningen legger igjen, så kan ikke dette dokumenteres. Dette er kun basert på muntlige tilbakemeldinger pr telefon.

Bærende produktkonsept

For Senja er rundreise med egen bil/bobil eller motorsykkel det bærende produktkonseptet. Nasjonal turistveg Senja har tilrettelagt denne strekningen over «Eventyrøya» med både utsiktsposter som «magasuget» og Tungeneset fyr. Det er også tilrettelagt for bobilturister i form av tømmestasjoner og oppstillingsplasser. Det seneste tilskuddet er toalettfasiliteter for rundreisene. I hovedsak er rundreiseturistene mest aktive mellom mai og september, utover dette er det naturbaserte aktiviteter som er det mest etterspurte produktet. I vintermånedene er det nordlysturisme, fisketurisme og skiturer som dominerer. Det skal også nevnes at Senja pr nå i hovedsak er et gjennomfartsområde for de som reiser nordover fra Lofoten mot Nordkapp og sørover fra Tromsø til Lofoten.

Interessenter

Samfunnet	Banker	Eiere	Ansatte
Den norske turistforening	Sprebank1 Nord-Norge DNB	Se oversikt over kjernenæringene	Se oversikt over kjernenæringene

Lokale lag og foreninger			
Kunder Gjester Gjennomreisende	Leverandører Lokale leverandører Asko Mack Telenor Netcom Troms Kraft	Samarbeidspartnere Innovasjon Norge Visit Tromsø Visit Senja Senja Reiseliv	Myndigheter Torsken Kommune Berg Kommune Tranøy Kommune Lenvik Kommune Troms fylke Fiskeri Dep

Samarbeidet mellom aktørene samt interessentene er økende, men aktørene er ulike og tilbyr vidt forskjellige produkter. Jeg tror derfor ikke at det er stor sjanse for at noen skulle bevege seg inn i konfliktfeltet. Kommunene har et godt interkommunalt samarbeid og skal fra 01.01.2020 slås sammen til en storkommune, Senja Kommune og leverandørene er så store at de driver mer eller mindre monopolistisk. Det blir heller ikke stor konkurranse om kundene, da alle aktørene stort sett driver monopolistisk på grunn av distanse.

Merkevaren Senja

Merkevaren Norge er definert i Hvitebok for reisemålsutvikling av Innovasjon Norge gjennom fire verdier:

Det posisjonierende løftet.

Frisk. Det friske, friskhet, sunn, fersk, ny, nyopplaget, uspolert, ren, forfriskende, kjølig, vital, levende, «ikke-kunstig», autentisk og spenstig

De understøttende løftene.

Ekte. Det naturlige, ekte, autentiske, genuine, ærlige og ujålete

Vennlig. Imøtekommende, gjestfri, empatisk, hjelpsom og sympatisk

Nyskapende. Kreativ, spennende, overraskende, moderne og framtidsrettede

(Norge, 2008).

Om vi ser på det som er blitt nevnt tidligere om aktørene på reisemålet Senja, så kommer det tydelig frem at reisemålet i stor grad er forenelige med de verdiene Innovasjon Norge har presentert.

Hovedfokuset for gjestene som kommer til reisemålet er natur og naturbaserte aktiviteter. Fra aktivitetene som blir tilbudt til den autentiske lokale nordnorske maten, mener vi at disse verdiene passer godt inn i Senja sin profil.

Markedsføring

Når det kommer til lokale og regionale reiselivsstrategier har jeg vært i kontakt med Wenche Pedersen, konstituert reiselivssjef for Visit Senja. Via telefon og epost kunne hun opplyse om at det pr. i dag ikke eksisterer en reiselivsstrategi for Senja. Strategien for Senja som reisemål og en ny plan for å bærekrafts merke Senja som reisemål starter opp i mars/april 2018

Gjennom Visit Tromsø blir Senja markedsført som «Eventyrøya», men det finnes ingen konkret merkevarestrategi på lokalt plan i dag.

Innovasjon Norge har Senja som et av to satsningsområder i nord, og Senja har også fått en plass hos Visit Norway gjennom satsningen Hele Norge Hele Året.

Trender i markedet

Når vi ser på relevante internasjonale trender så ser vi at Senja i de senere årene har strukket seg ut mot nye markeder. Vinterturismen på reisemålet er i stor grad dominert av det asiatiske markedet når det kommer til nordlysturisme, mens det russiske markedet tar hovedtyngden i fiskeriturismen.

Sommerhalvåret på reisemålet er i stor grad dominert av den tradisjonelle bobil- og camping turismen, selv om nasjonaliteten på de besøkende endrer seg. Tidligere var det Tyskland og Frankrike som var størst på dette markedet, men vi har i de senere årene en mye større spredning bland nasjonalitetene.

Senja er i dag et lite og ganske ukjent sted i nord, men med hjelp av destinasjonsapparatene og Innovasjon Norge er utviklingen på reiselivsfronten eksplosiv.

Referanser

- Angeling, N. S. (2017). *Regler Etik och cr*. Hentet 10 23, 2017 fra <http://nordic-sea-angling.se/ovrigt/regler-etik-och-cr/>
- Attraksjon langs Senja*. (2016, 08 03). Hentet fra Ersfjordstranda: <http://www.nasjonaleturistveger.no/no/turistvegene/senja?attraksjon=ersfjordstranda>
- berg kommune*. (2016, 03 08). Hentet fra nasjonal turistvei på yttersida av senja: <http://www.berg.kommune.no/nasjonal-turistvei-paa-yttersida-av-senja.170658-26401.html>
- Berg Kommune. (2018, 04 23). *Vis brosjyre*. Hentet fra Berg kommune: <http://www.visbrosjyre.no/berg-kommune/WebView/>
- Brinkmann, S., & Tanggard, L. (2010). *Kvalitative Metoder, Empiri og teoriutvikling*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Datatilsynet. (2016, 27 01). *Datatilsynet*. Hentet fra Personopplysninger: <https://www.datatilsynet.no/om-personvern/personopplysninger/>
- Hamnisenja*. (2016, 03 08). Hentet fra bilder: <http://www.hamnisenja.no>
- Harboe, T. (2013). *Metode og projektskriving - En introduktion*. Fredriksberg: Samfundslitteratur.
- Innovasjon Norge. (2008). *Hvitebok for resemålsutvikling*. Innovasjon Norge.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser, Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- jacobsen, J. K. (2011). *Unike natur og kjøreopplevelser: trafikantvurdering av nasjonale turistveger*. <https://www.toi.no/getfile.php?mmfileid=18186>: Transportøkonomisk institutt.
- Kamfjord, G. (2015). *Det helhetlige reiselivsproduktet* (1. utg.). Oslo: Fagspesialisten AS.
- Kamfjord, G. (2015). *Det Helhetlige reiselivsproduktet*. Fagspesialisten AS.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet . (1985, 14 06). *Lovdata*. Hentet fra Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71?q=plan%20og%20bygningsloven>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (u.d.). *Lovdata*. Hentet fra Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven): https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71/KAPITTEL_4-1#KAPITTEL_4-1
- Krumsvik, R. J. (2013). *Innføring i forskningsdesign og kvalitativ metode*. Bergen: Fabokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju, 2.utgave*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Leedy, D. P., & Ormrod, E. J. (2015). *Practical research, Planning and Design, eleventh edition*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Lysvold, S., & Mikalsen, K. (2015, 07 05). *NRK*. Hentet fra NRK Nordland: https://www.nrk.no/nordland/mer-enn-600-turistfiskeanlegg-i-norge_-_myndighetene-har-ingen-kontroll-1.12436212

- Merriam-Webster. (2018, 05 05). *Merriam-Webster Dictionary*. Hentet fra Ripple effect:
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/ripple%20effect>
- Norge, I. (2008). *Hvitebok for reisemålsutvikling*. Innovasjon Norge.
- Nærings- og fiskeridepartementet. (1999, 1 1). *Lovdata*. Hentet fra Lov om fritids- og småbåter (småbåtloven): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-06-26-47>
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2017, 07 05). *Regjeringen.no*. Hentet fra Nytt turistfiskeregelverk:
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt-turistfiske-regelverk/id2564251/>
- senja, D. (2016, 07 03). *Destinasjon senja*. Hentet fra Kart:
<http://www.destinasjonsenja.no/index.php/no/kart>
- Senjavandrer*. (2016, 03 08). Hentet fra senjavandrer:
<http://www.senjavandrer.no/kommunikasjon.html>
- Thuesen, N. P., Thorsnæs, G., & Røvik, S. (2017, 11 6). *Store Norske Leksikon*. Hentet fra Norge, Geografi og miljø: https://snl.no/Norge#-Geografi_og_milj%C3%B8
- Torsken Kommune. (14, 11 08). *Om Torsken*. Hentet fra Torsken Kommune:
<http://www.torsken.kommune.no/om-torsken.336405.no.html>
- Torsken Kommune. (2014, 11 08). *Om Torsken*. Hentet fra Torsken Kommune:
<http://www.torsken.kommune.no/om-torsken.336405.no.html>
- Tripadvisor*. (2016, 03 08). Hentet fra HI Senja Hostel: https://no.tripadvisor.com/Hotel_Review-g1800180-d2259618-Reviews-HI_Senja_Hostel-Senja_Troms_Northern_Norway.html
- Tripadvisor*. (2016, 03 08). Hentet fra Tranøybotn Camping:
https://no.tripadvisor.com/Hotel_Review-g1800180-d8417715-Reviews-Tranoeybotn_Camping-Senja_Troms_Northern_Norway.html
- Tripadvisor*. (2016, 03 08). Hentet fra Hamn I Senja: https://no.tripadvisor.com/Hotel_Review-g1800180-d1792318-Reviews-Hamn_in_Senja-Senja_Troms_Northern_Norway.html
- vegvesen, S. (2016, 03 08). *Nrk Troms*. Hentet fra Får plass blandt verdens mest spennende:
<http://www.nrk.no/troms/bilder-av-tungeneset-far-heder-1.11511671>
- Wæhler, J. (2016, 03 08). *nettavisen.no*. Hentet fra Reisetips:
<http://reisetips.nettavisen.no/nasjonale-turistveier-senja/>

